

บทที่ 4

ผลการศึกษา

รายงานโครงการเฉพาะบุคคลเรื่อง “การรายงานข่าวการเมืองทางโทรทัศน์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายการเสนอข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของสัดส่วน ปริมาณ รูปแบบการนำเสนอ รวมถึงนโยบายด้านความเป็นกลางในการรายงานข่าว และศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับการรายงานข่าว ด้านสิทธิและเสรีภาพของผู้สื่อข่าว และปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซง อีกทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันได้ศึกษามุมมองของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ ในด้านของสิทธิเสรีภาพ และปัจจัยแทรกแซง โดยคาดหวังว่าการศึกษานี้จะสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น

ข้อมูลจากผลการศึกษา จะนำเสนอแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาที่ได้จากการสำรวจและติดตามรายการข่าวภาคค่ำของแต่ละสถานี เพื่อสรุปปริมาณและสัดส่วนในการเสนอข่าวการเมืองในระยะเวลา 5 วัน (ระหว่างวันที่ 16-20 กรกฎาคม 2550)

ส่วนที่ 2 มุมมองและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ ซึ่งสามารถแบ่งหัวข้อได้ดังนี้

2.1 มุมมองด้านนโยบายการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์

2.1.1 สัดส่วน ปริมาณ

2.1.2 รูปแบบการนำเสนอ

2.1.3 ความเชี่ยวชาญของผู้สื่อข่าว

2.1.4 ความเป็นกลางในการรายงานข่าวการเมือง

2.2 มุมมองด้านสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์

2.2.1 สิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ภายใต้

กรอบจรรยาบรรณ

- 2.2.2 ประสิทธิภาพของกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสื่อ
- 2.2.3 การเข้าแทรกแซงการทำงานของสื่อและการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ
ของสื่อมวลชน
- 2.2.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนผู้รับสารและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 2.3 มุมมองด้านปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์
- 2.3.1 ปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองให้เกิดความไม่
เป็นกลาง
- 2.3.2 ลักษณะการแทรกแซงการรายงานข่าวของกลุ่มต่าง ๆ
- 2.3.3 การลุกขึ้นมาต่อสู้กับการแทรกแซงและแสวงหาสิทธิและเสรีภาพใน
การรายงานข่าวตามกรอบจรรยาบรรณของสื่อมวลชน
- ผลจากการศึกษาเรื่อง “การรายงานข่าวการเมืองทางโทรทัศน์” ตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้
แบ่งไว้ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1

ผลการศึกษาที่ได้จากการสำรวจและติดตามเฉพาะรายการข่าวภาคค่ำ

(17.00 น. -20.30 น.) ของแต่ละสถานี เพื่อสรุปปริมาณและ

สัดส่วนในการเสนอข่าวการเมืองในระยะ 5 วัน

(ระหว่างวันที่ 16-20 กรกฎาคม 2550)

ตารางที่ 4.1

แสดงสัดส่วนการออกอากาศข่าวการเมืองในช่วงข่าวภาคค่ำ (17.00 น. - 20.30 น.)

ของสถานีโทรทัศน์ ทั้ง 6 ช่อง วันที่ 16 กรกฎาคม 2550

ช่อง	ข่าวอ่าน	สื่ूपข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (17.00 น. -18.15 น. / 20.00 น. - 20.30 น.)	2	0	0	0	3.00
 (19.00 น. - 20.00 น.)	2	1	0	0	7.25
 (17.30 น. - 18.00 น./ 19.40 น. - 20.25 น.)	1	0	0	0	2.00
 (19.00 น. - 20.15 น.)	1	2	0	0	8.45

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ช่อง	ข่าวอ่าน	สตู๊ปข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (18.00 น. - 20.20 น.)	4	2	0	0	17.50
 (19.00 น. - 20.30 น.)	2	1	0	0	7.00
รวม	12	6	0	0	46.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ช่องที่มีปริมาณเวลาของเนื้อหา การรายงานข่าวการเมืองมากที่สุดคือช่อง 11 (17.50 นาที) โดยแบ่งเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 2 ข่าว ข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) 2 ข่าว และข่าวลงเสียง (Package) (สตู๊ป) อีก 2 ข่าว รองลงมาคือช่อง 9 (โมเดิร์นไนน์) (8.45 นาที) โดยแบ่งเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียงสัมภาษณ์ จำนวน 1 ข่าว และข่าวลงเสียง (สตู๊ป) อีก 2 ข่าว และช่องที่มีปริมาณการรายงานข่าวการเมืองน้อยที่สุด คือ ช่อง 7 (2.00 นาที) โดยเป็นข่าวอ่านประกอบภาพ จำนวน 1 ข่าว และมีปริมาณเนื้อหาข่าวการเมืองในวันที่ 16 กรกฎาคม 2550 รวม 46.00 นาที

โดยจากการตรวจสอบเวลาการออกอากาศข่าวการเมือง ในรายการข่าวภาคค่ำ (ช่วงเวลาตั้งแต่ 17.00 น. - 20.30 น.) ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้ง 6 ช่อง ในวันที่ 16 กรกฎาคม 2550 พบว่า การรายงานข่าวการเมืองของโทรทัศน์ส่วนใหญ่ในช่วงที่มีการศึกษา จะเป็นข่าวการรณรงค์ทำประชามติร่างรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 19 สิงหาคม 2550 ในแง่ของการทำความเข้าใจและเชิญชวนให้ประชาชนไปลงประชามติ นอกจากนั้นโทรทัศน์เกือบทุกช่องได้มีการรายงานภารกิจและกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลสำคัญในรัฐบาล เช่นนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี พร้อมทั้งนำเสนอข่าวความคิดเห็นในประเด็นการร่างพระราชบัญญัติด้านความมั่นคง รวมถึงความเคลื่อนไหวทางการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ และ

ขณะที่ข่าวลงเสียง (สฎีป) ทุกช่องที่มีการรายงานจะมีเนื้อหาเป็นไปในทางเดียวกัน คือ เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญและการรณรงค์ทำประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญปี 50 โดยเนื้อหาจะเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และสร้างความเข้าใจให้ประชาชนเกี่ยวกับการร่วมลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 4.2

แสดงสัดส่วนการออกอากาศข่าวการเมืองในช่วงข่าวภาคค่ำ (17.00 น. - 20.30 น.)

ของสถานีโทรทัศน์ ทั้ง 6 ช่อง วันที่ 17 กรกฎาคม 2550

ช่อง	ข่าวอ่าน	สฎีปข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (17.00 น. - 18.15 น. / 20.00 น. - 20.30 น.)	2	0	0	0	5.00
 (19.00 น. - 20.00 น.)	1	1	0	0	5.00
 (17.30 น. - 18.00 น./ 19.40 น. - 20.25 น.)	2	0	0	0	3.30
 (19.00 น. - 20.15 น.)	1	1	0	0	5.30

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ช่อง	ข่าวอ่าน	สตู๊ปข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (18.00 น. - 20.20 น.)	5	2	0	0	14.10
 (19.00 น. - 20.30 น.)	2	1	0	0	7.00
รวม	13	5	0	0	40.10

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ช่องที่มีปริมาณเวลาของเนื้อหา การรายงานข่าวการเมืองมากที่สุดคือช่อง 11 (14.10 นาที) โดยเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 2 ข่าว ข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) 3 ข่าว และข่าวลงเสียง (Package) (สตู๊ป) อีก 2 ข่าว รองลงมาคือช่อง ทีไอทีวี (7.00 นาที) เป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 2 ข่าว และข่าวลงเสียง (สตู๊ป) จำนวน 1 ข่าว และน้อยที่สุดคือช่อง 7 (3.30 นาที) โดยเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 1 ข่าว และข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) 1 ข่าว และมีปริมาณเนื้อหาข่าวการเมืองในวันที่ 17 กรกฎาคม 2550 รวม 40.10 นาที

โดยจากการตรวจสอบเวลาการออกอากาศข่าวการเมือง ในรายการข่าวภาคค่ำ (ช่วงเวลาตั้งแต่ 17.00 น. - 20.30 น.) ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้ง 6 ช่อง ในวันที่ 17 กรกฎาคม 2550 พบว่า การรายงานข่าวการเมืองของโทรทัศน์ส่วนใหญ่ในช่วงที่มีการศึกษามีเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับผลการประชุมคณะรัฐมนตรี ในประเด็นการเร่งทำประชาสัมพันธ์การลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และการพิจารณาแก้ไข พรบ. ความมั่นคง โดยมีลักษณะของการรายงานผลการประชุมคณะรัฐมนตรี และเปิดเสียงสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น โฆษกรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้แถลงข่าว และความคิดเห็นนักวิชาการ รวมถึง ประชาชน

ขณะที่ข่าวลงเสียง (สฎีป) ที่มีการรายงาน พบว่าโทรทัศน์ทุกช่องที่มีการรายงานข่าวลงเสียง (สฎีป) จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรณรงค์สร้างความเข้าใจและเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ตารางที่ 4.3

แสดงสัดส่วนการออกอากาศข่าวการเมืองในช่วงข่าวภาคค่ำ (17.00 น. - 20.30 น.)

ของสถานีโทรทัศน์ ทั้ง 6 ช่อง วันที่ 18 กรกฎาคม 2550

ช่อง	ข่าวอ่าน	สฎีปข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (17.00 น. - 18.15 น. / 20.00 น. - 20.30 น.)	4	0	0	0	8.00
 (19.00 น. - 20.00 น.)	3	1	0	0	5.50
 (17.30 น. - 18.00 น./ 19.40 น. - 20.25 น.)	5	0	0	0	7.40
 (19.00 น. - 20.15 น.)	2	1	0	0	6.30
 (18.00 น. - 20.20 น.)	5	1	0	0	12.10

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ช่อง	ข่าวอ่าน	สตู๊ปข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (19.00 น. - 20.30 น.)	3	1	0	0	9.00
รวม	22	4	0	0	49.10

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ช่องที่มีปริมาณเวลาของเนื้อหา การรายงานข่าวการเมืองมากที่สุดคือช่อง 11 (12.10 นาที) โดยเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 2 ข่าว ข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) 3 ข่าว และข่าวลงเสียง (Package) (สตู๊ป) อีก 1 ข่าว รองลงมาคือช่องทีไอทีวี (9.00 นาที) เป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 1 ข่าว และ ข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) 2 ข่าว และข่าวลงเสียง (สตู๊ป) จำนวน 1 ข่าว ขณะที่ช่องที่รายงานข่าวการเมืองน้อยที่สุดคือช่อง 5 (5.50 นาที) โดยเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 1 ข่าว ข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) 2 ข่าวและข่าวลงเสียง (สตู๊ป) 1 ข่าว โดยมีปริมาณเนื้อหาข่าวการเมืองในวันที่ 18 กรกฎาคม 2550 รวม 49.10 นาที

จากการตรวจสอบเวลาการออกอากาศข่าวการเมือง ในรายการข่าวภาคค่ำ (ช่วงเวลา ตั้งแต่ 17.00 น. - 20.30 น.) ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้ง 6 ช่อง ในวันที่ 18 กรกฎาคม 2550 พบว่า การรายงานข่าวการเมืองของโทรทัศน์ส่วนใหญ่ในช่วงที่มีการศึกษามีเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับภารกิจบุคคลสำคัญทางการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ที่มีการทบทวนการแก้ไขประกาศ คปค.ฉบับที่ 15 รวมถึงรายงานความคิดเห็นของประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว นอกจากนี้โทรทัศน์ทุกช่องยังคงให้ความสำคัญในการรายงานข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการทำประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ขณะที่ช่อง 3 มีการรายงานข่าวความเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง เพื่อเตรียมการเลือกตั้ง เพิ่มเติมเข้ามาด้วย ส่วนช่อง 7 เป็นช่องเดียวที่มีการรายงานภารกิจของนายกรัฐมนตรี ที่ลงพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

ขณะที่ข่าวลงเสียง (สฎีป) ที่มีการรายงาน พบว่าโทรทัศน์ทุกช่องที่มีการรายงานข่าวลงเสียง (สฎีป) ยังคงเป็นการรายงานข่าวเพื่อขยายความเข้าใจเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และข่าวเพื่อรณรงค์การทำประชามติ โดยเนื้อหา ยังคงอยู่ในกรอบการรณรงค์สร้างความเข้าใจและเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.4

แสดงสัดส่วนการออกอากาศข่าวการเมืองในช่วงข่าวภาคค่ำ (17.00 น. - 20.30 น.)

ของสถานีโทรทัศน์ ทั้ง 6 ช่อง วันที่ 19 กรกฎาคม 2550

ช่อง	ข่าวอ่าน	สฎีปข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (17.00 น. - 18.15 น. / 20.00 น. - 20.30 น.)	3	0	0	1	9.30
 (19.00 น. - 20.00 น.)	3	1	0	0	8.25
 (17.30 น. - 18.00 น./ 19.40 น. - 20.25 น.)	5	0	0	0	9.30
 (19.00 น. - 20.15 น.)	1	1	0	0	5.00

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ช่อง	ข่าวอ่าน	สตู๊ปข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (18.00 น. - 20.20 น.)	8	3	0	0	22.20
 (19.00 น. - 20.30 น.)	3	1	0	0	8.30
รวม	23	6	0	1	63.15

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ช่องที่มีปริมาณเวลาของเนื้อหา การรายงานข่าวการเมืองมากที่สุดคือช่อง 11 (22.20 นาที) โดยเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 3 ข่าว ข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) จำนวน 5 ข่าว และข่าวลงเสียง (Package) (สตู๊ป) อีก 3 ข่าว รองลงมาคือช่อง 7 และช่อง 3 (9.30 นาที) โดยในส่วนช่อง 7 เป็นข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) ทั้งหมด 5 ข่าว ขณะที่ช่อง 3 เป็นข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) 2 ข่าว และข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 1 ข่าว โดยมีการรายงานสดเข้ามาจากพื้นที่ 1 ข่าว และช่องที่มีการรายงานข่าวการเมืองน้อยที่สุดคือช่อง 9 (โมเดิร์นไนน์) (5.00 นาที) โดยเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 1 ข่าว และข่าวลงเสียง (สตู๊ป) จำนวน 1 ข่าว และมีปริมาณเนื้อหาข่าวการเมืองในวันที่ 19 กรกฎาคม 2550 รวม 63.15 นาที

จากการตรวจสอบเวลาการออกอากาศข่าวการเมือง ในรายการข่าวภาคค่ำ (ช่วงเวลาตั้งแต่ 17.00 น. - 20.30 น.) ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้ง 6 ช่อง ในวันที่ 19 กรกฎาคม 2550 พบว่า การรายงานข่าวการเมืองของโทรทัศน์ส่วนใหญ่ในช่วงที่มีการศึกษามีเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวการทำประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัด และการลงประชามตินอกพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการรายงานข่าวภารกิจนายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการทหารบก ในฐานะประธาน คมช. ที่ลงปฏิบัติการกิจในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึง

การรายงานข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในลักษณะการรายงานสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างวัน

ขณะที่ข่าวลงเสียง (สฎีป) ที่มีการรายงาน พบว่าโทรทัศน์ทุกช่องที่มีการรายงานข่าวลงเสียง (สฎีป) ยังคงเป็นการรายงานข่าวเพื่อขยายความเข้าใจเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และข่าวเพื่อรณรงค์การทำประชามติ โดยเนื้อหา ยังคงอยู่ในกรอบการรณรงค์สร้างความเข้าใจและเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยเน้นกลุ่มประชาชนในพื้นที่ต่างจังหวัด ที่จะได้รับหนังสือให้ความรู้ความเข้าใจในร่างรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 4.5

แสดงสัดส่วนการออกอากาศข่าวการเมืองในช่วงข่าวภาคค่ำ (17.00 น. - 20.30 น.)

ของสถานีโทรทัศน์ ทั้ง 6 ช่อง วันที่ 20 กรกฎาคม 2550

ช่อง	ข่าวอ่าน	สฎีปข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (17.00 น. - 18.15 น. / 20.00 น. - 20.30 น.)	2	1	0	0	8.30
 (19.00 น. - 20.00 น.)	3	1	0	0	8.35
 (17.30 น. - 18.00 น./ 19.40 น. - 20.25 น.)	3	0	0	0	4.50

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ช่อง	ข่าวอ่าน	สตู๊ปข่าว	วิเคราะห์ข่าว	ถ่ายทอดสด	รวม (นาที)
 (19.00 น. - 20.15 น.)	2	1	0	0	7.00
 (18.00 น. - 20.20 น.)	3	3	0	0	15.20
 (19.00 น. - 20.30 น.)	2	2	0	0	9.30
รวม	15	8	0	0	53.45

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ช่องที่มีปริมาณเวลาของเนื้อหา การรายงานข่าวการเมืองมากที่สุดคือช่อง 11 (15.20 นาที) โดยเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 1 ข่าว ข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) จำนวน 2 ข่าว และข่าวลงเสียง (Package) (สตู๊ป) อีก 3 ข่าว รองลงมาคือช่องทีไอทีวี (9.30 นาที) โดยเป็นข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 1 ข่าว ข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) จำนวน 1 ข่าว และข่าวลงเสียง (Package) (สตู๊ป) อีก 2 ข่าว และน้อยที่สุดคือช่อง 7 (4.50 นาที) เป็นข่าวอ่านประกอบภาพ (Voice-Over/VO) จำนวน 2 ข่าว และข่าวอ่านประกอบภาพและเสียง (Voice-Over/Sound Bite=VO=BITE) จำนวน 1 ข่าว โดยมีปริมาณเนื้อหาข่าวการเมืองในวันที่ 20 กรกฎาคม 2550 รวม 53.45 นาที

จากการตรวจสอบเวลาการออกอากาศข่าวการเมือง ในรายการข่าวภาคค่ำ (ช่วงเวลาตั้งแต่ 17.00 น. - 20.30 น.) ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้ง 6 ช่อง ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2550 พบว่า การรายงานข่าวการเมืองของโทรทัศน์ส่วนใหญ่ในช่วงที่มีการศึกษามีเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับ

ความเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในการวางแผนดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ทั้งเรื่องเตรียมจัดตั้งพรรคใหม่ และจดทะเบียนพรรคการเมืองใหม่ รองรับการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในช่วงปลายปี 2550 โดยเป็นการรายงานเชิงสถานการณ์ และไม่มีการเจาะลึกประเด็นทางการเมือง นอกจากนี้ยังมีการรายงานภารกิจของนายกรัฐมนตรีและประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) เกี่ยวกับความมั่นคง

ส่วนข่าวลงเสียง (สกู๊ป) ยังคงพบว่าโทรทัศน์ทุกช่องที่มีการรายงานข่าวลงเสียง (สกู๊ป) ยังคงเป็นการรายงานข่าวเพื่อขยายความเข้าใจเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และข่าวเพื่อรณรงค์การทำประชามติ โดยเนื้อหายังคงอยู่ในกรอบการรณรงค์สร้างความเข้าใจและเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยเน้นกลุ่มประชาชนในพื้นที่ต่างจังหวัด ที่จะได้รับหนังสือให้ความรู้ความเข้าใจในร่างรัฐธรรมนูญ แต่เนื้อหาจะลงลึกในรายละเอียดของร่างรัฐธรรมนูญมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจ และรับรู้ถึงความสำคัญในการไปลงคะแนนประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญวันที่ 19 สิงหาคม 2550

ส่วนที่ 2

มุมมองและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์

ข่าวการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและมักจะเกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจและสังคม การดำเนินชีวิตของคนในสังคม หากมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็จะส่งผลกระทบโดยรวมของสังคม เช่นการปรับคณะรัฐมนตรี (ครม.) การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลชุดใหม่ การปฏิวัติรัฐประหาร ฯลฯ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ย่อมส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม มีผลต่อเศรษฐกิจสังคมโดยรวม นอกจากนี้ข่าวการเมืองยังเป็นมาตรวัดกระแสการเปลี่ยนแปลงสภาพภายในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น “สื่อมวลชน” โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้กว้างขวาง จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการให้ความรู้ ให้ข่าวสาร สร้างความเข้าใจ ให้ข้อเท็จจริงแก่ประชาชนในการนำไปสู่การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งภายในสังคม

โครงสร้างของสถานีโทรทัศน์ และเงื่อนไขหลายประการ เป็นกรอบที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการทำงานด้านรายการข่าวโทรทัศน์ ซึ่งพบว่าสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยปัจจุบัน ดำเนินการอยู่ภายใต้กรอบ 5 ประการ คือ 1) กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ 2) นโยบายสถานี 3) ระบบบริหารและระเบียบของสถานี 4) มาตรฐานการปฏิบัติงานและจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และ 5) นโยบายขององค์กรผู้ควบคุมดูแลกิจการ

วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งกรอบเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะทางการเมือง นอกจากนี้ยังพบว่า สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจะมีกรอบที่แตกต่างกันออกไป

นโยบายด้านรายการของสถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวพันกับแหล่งรายได้ของสถานี โดยเฉพาะรายได้หลักที่มาจากการขายเวลาโฆษณาให้กับธุรกิจ ดังนั้น จึงพบได้ว่าหลายต่อหลายครั้ง การนำเสนอรายการของสถานีโทรทัศน์ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยในการตลาดมีผลต่อการนำเสนอรายการของสถานีโทรทัศน์ จึงมีความพยายามที่จะนำเสนอรายการในรูปแบบที่จะดึงดูดจำนวนผู้ชมให้มากที่สุด ขณะเดียวกันการตอบสนองนโยบายของรัฐในการเป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์กิจกรรมของรัฐ บางครั้งก็ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งเป็นผู้ชมรายการแต่อย่างใด ซึ่งพอสรุปได้ว่า การนำเสนอรายการที่เป็นประโยชน์ต่อเสริมความรู้แก่ประชาชน ทั้งในด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสร้างองค์ความรู้จากภูมิปัญญา เพื่อสร้างต้นทางสังคมในการพัฒนาชุมชน ของสถานีโทรทัศน์ในปัจจุบัน ยังขาดความชัดเจนในเรื่องของเนื้อหาของรายการ

จากการศึกษาเรื่อง การรายงานข่าว เหตุการณ์การเมืองของสื่อโทรทัศน์ในวันที่ 4, 11 และ 26 กุมภาพันธ์ โดยโครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาวะของสังคม (มีเดีย มอนิเตอร์) ซึ่งเป็นการศึกษาภาพต่อเนื่องการนำเสนอข่าวของสื่อโทรทัศน์ต่อสถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน 4 ประเด็น คือ สัดส่วนการนำเสนอ ความเป็นกลาง ความสมดุล และความเป็นธรรม โดยพิจารณาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งผลการศึกษาและวิเคราะห์รายการข่าวที่ออกอากาศช่วงเวลา 16.00 น. - 22.00 น. ในวันที่ 4, 11 และ 26 กุมภาพันธ์ ของสถานีโทรทัศน์ช่องฟรีทีวี คือ ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และไอทีวี โดยเลือกจากข่าวภาคค่ำ ข่าวต้นชั่วโมง ข่าวด่วน และรายการวิเคราะห์ข่าวหรือรายการถ่ายทอดสด รายการแม่กนกขึ้นข่าว และรายการวไรตี้ข่าว โดยศึกษาจากเนื้อข่าวที่เกี่ยวข้องกับนายกรัฐมนตรี ทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายไม่สนับสนุน รวมทั้งฝ่ายไม่สนับสนุนฝ่ายใดพบว่าทั้ง 3 วันช่องที่มีการเสนอรายงานข่าวเหตุการณ์การเมืองมากที่สุดคือ ไอทีวี ขณะที่ช่อง 3 และช่อง 5 รายงานข่าวเหตุการณ์ทางการเมืองน้อยที่สุด ขณะที่สถานีโทรทัศน์เกือบทุกช่องรายงานข่าวด้วยความสมดุลและเป็นกลาง คือนำเสนอเนื้อหาทั้งสองด้าน และบางช่องก็นำเสนอฝ่ายที่สามด้วย ไม่มีการสอดแทรกความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวและผู้ประกาศข่าวเข้าไปในการรายงานข่าว ยกเว้นสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 ที่นำเสนอเหตุการณ์การเมืองวันที่ 4 กุมภาพันธ์เพียง 2 นาที จึงไม่สามารถพิจารณาได้

จากภาพรวมการศึกษา พบว่า ทุกช่องมีการนำเสนอข่าวเหตุการณ์การเมืองอย่างสมดุลและเป็นกลาง ขณะที่ประเด็นความเป็นธรรม ซึ่งวิเคราะห์ทั้งด้านปริมาณ คือ การให้พื้นที่ข่าวแก่แหล่งข่าวฝ่ายต่าง ๆ และด้านคุณภาพคือความลึกของข่าว พบว่าไม่มีความสม่ำเสมอเรื่อง การให้น้ำหนักแก่แหล่งข่าวฝ่ายต่าง ๆ ให้น้ำหนักด้านภาพ เสียงและเนื้อหาเปลี่ยนแปลงไปมาและแตกต่างกันในแต่ละช่องตามสถานการณ์การเมืองแต่ละวัน ซึ่งหากบทบาทของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความเคลื่อนไหวสำคัญทางการเมือง ก็จะได้รับพื้นที่ข่าวมากกว่า เป็นผลให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้รับความเป็นธรรมในการรายงานข่าว¹

จากการสัมภาษณ์ มุมมองและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ จากกลุ่มนักวิชาชีพทั้งผู้บริหารระดับนโยบาย บรรณาธิการข่าวการเมืองและผู้สื่อข่าวการเมือง รวมถึงตัวแทนนักวิชาการ และตัวแทนองค์กรอิสระ จำนวนรวม 23 คน ได้ผลการศึกษาออกมาดังนี้

มุมมองด้านนโยบายการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์

1. สัดส่วน ปริมาณการเสนอข่าวการเมือง

ตารางที่ 4.6

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชน
เกี่ยวกับประเด็นสัดส่วน ปริมาณการเสนอข่าวการเมือง

ประเด็น ปริมาณการเสนอข่าวการเมือง	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- ปริมาณมากเพียงพอ	6	4	6	2	-
- ปริมาณน้อยเกินไป	-	2	-	-	3
- จำนวนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์	6	6	6	-	-

¹ สมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์ไทย, รายงานประจำปี 2549 (กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์ไทย, 2550), น. 24-40.

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น ปริมาณการเสนอข่าวการเมือง	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- ขึ้นอยู่กับนโยบายองค์กร	6	6	6	2	3
- ขึ้นอยู่กับนโยบายการตลาด	2	-	-	1	2
- รายงานเชิงสถานการณ์ไม่ เจาะลึก	5	5	6	2	3
- รายงานภารกิจบุคคลสำคัญ ในรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่	3	3	6	2	3
- อื่น ๆ	3	3	-	-	-

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มนักวิชาชีพในส่วนของผู้บริหารฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง เห็นว่า ปริมาณการรายงานข่าวการเมืองมีปริมาณที่เหมาะสมแล้ว เพราะทุกสถานีสถานีโทรทัศน์จะให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งหมายความว่า ประเด็นข่าวเด่นในแต่ละวันจะเป็นข่าวการเมืองหรือไม่ก็ได้ แต่จะต้องเป็นข่าวที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และควรค่าต่อการนำเสนอข่าวให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน แต่เนื่องจากสถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์การเมืองจำนวนมาก เช่น ข่าวเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญ การทำประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ การเตรียมการเลือกตั้ง และสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ฯลฯ จึงเป็นสิ่งที่สถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเมืองมากกว่าข่าวอื่น ๆ จึงเป็นผลให้พื้นที่การรายงานข่าวการเมืองในช่วงเวลาข่าวต่าง ๆ มีปริมาณมากกว่าข่าวอื่น ๆ โดยเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนปริมาณการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์แต่ละช่อง พบว่า มีการรายงานข่าวการเมืองในสัดส่วนร้อยละ 30-40 ของเวลาข่าวปกติ (ศึกษาเฉพาะช่วงข่าวภาคค่ำ (17.00 น. - 20.30 น.) ของแต่ละสถานี)

นอกจากนี้ผู้บริหารฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง ยอมรับว่านโยบายของแต่ละสถานี รวมถึงปัจจัยด้านความเป็นเจ้าของกิจการโทรทัศน์ที่แตกต่างกันมีผลต่อปริมาณการรายงานข่าวการเมืองของแต่ละช่องให้มีความแตกต่างกันด้วย เช่น ในสถานการณ์การเมือง

ภายหลังการปฏิวัติรัฐประหาร และมีทหารเข้ามาเป็นใหญ่ในการเมือง สถานีโทรทัศน์ช่อง 5 ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์ของกองทัพ และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งได้รับสัมปทานคลื่นความถี่จากกองทัพบก ก็จะมีการรายงานข่าวการเมือง โดยเฉพาะภารกิจของทหารมากกว่าในช่วงที่มีรัฐบาลมาจากการเลือกตั้งตามปกติ ขณะที่สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ และช่อง 9 (โมเดิร์นไนน์) ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาลอยู่แล้ว ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลในยุคใด สมัยใด การรายงานข่าวการเมืองก็จะให้สัดส่วนการนำเสนอข่าวในส่วนของรัฐบาลมากกว่าข่าวอื่น ๆ ทำให้ปริมาณการรายงานข่าวการเมืองของสถานีโทรทัศน์ดังกล่าวมีปริมาณมากกว่าสถานีโทรทัศน์ที่เป็นเอกชน ส่วนสถานีโทรทัศน์ไอทีวี หรือ ทีไอทีวี ในปัจจุบัน เป็นสถานีโทรทัศน์ของเอกชน ที่เน้นการนำเสนอข่าว เพราะฉะนั้นปริมาณและเนื้อหาในการนำเสนอข่าวของทีไอทีวี จึงเข้มข้นมากกว่าสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ และทีไอทีวี มีนโยบายต่อการรายงานข่าวการเมืองที่ต้องการให้ข่าวการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวประชาชน จึงทำให้ทีไอทีวี เน้นการนำเสนอข่าวการเมืองมากกว่าเมื่อเทียบสัดส่วนกับข่าวอื่น ๆ ขณะที่ผู้บริหารฝ่ายข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ให้สัมภาษณ์ว่า นโยบายไม่เน้นการนำเสนอข่าวสายใด สายหนึ่งเป็นพิเศษ และเน้นการรายงานข่าวในเชิงสถานการณ์เด่นในแต่ละวันมากกว่า ทำให้การจัดสัดส่วนปริมาณข่าวการเมืองของช่อง 3 ไม่มีความแน่นอนขึ้นอยู่กับสถานการณ์ข่าวที่อยู่ในกระแสความสนใจของประชาชนในแต่ละวัน อีกทั้งการรายงานข่าวจะไม่เน้นการรายงานแบบเจาะลึก ดีแต่ประเด็น เนื่องจากปัจจัยความเป็นสื่อโทรทัศน์ที่การรายงานข่าวแต่ละครั้งจำเป็นต้องมีแหล่งข่าวที่สามารถอ้างอิงได้และเปิดเผยแหล่งข่าวได้ ซึ่งข่าวเจาะลึก หรือข่าวเชิงตรวจสอบที่สามารถเปิดเผยแหล่งข้อมูลได้มีน้อย ทั้งนี้ความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารฝ่ายข่าวส่วนใหญ่ มีความสอดคล้องกันกับกลุ่มบรรณาธิการข่าวการเมือง และกลุ่มผู้สื่อข่าวการเมือง

อัชฌา สุวรรณปากแพร ผู้อำนวยการฝ่ายข่าวสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ข่าวการเมืองเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องรู้ เพราะการเมืองที่จริงแล้วเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชนมาก และเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคม เพราะฉะนั้น การรายงานข่าวในแต่ละวันของทีไอทีวี จึงให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวการเมืองค่อนข้างมาก แต่ก็ไม่ใช่จะทำให้หน้าหนักการออกอากาศข่าวการเมืองในลักษณะตายตัว เพราะต้องคำนึงถึงเหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันด้วย²

² สัมภาษณ์ อัชฌา สุวรรณปากแพร, ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี, 11 กรกฎาคม 2550.

เช่นเดียวกับ ธารศ ธนะสมบุญ ห้วนน้ำฝายข่าวในประเทศ ททบ.5³ มองเรื่องสัดส่วนการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ว่าข่าวการเมืองเป็นข่าวหลักข่าวหนึ่งของฝ่ายข่าว โดยฝ่ายข่าวก็จะมีแบ่งความรับผิดชอบเป็นแต่ละโต๊ะข่าว ซึ่งข่าวการเมืองเป็นข่าวหลักต้องทำทุกวัน เพราะมีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ของประเทศ ตั้งแต่ข่าวของรัฐบาล ทำการเลือกตั้ง สสร. ข่าวการเมืองท้องถิ่น เช่น เลือกตั้งสก. ข่าวความมั่นคง ข่าวการเมืองจะได้สัดส่วนการออกอากาศมากกว่าข่าวอื่นเล็กน้อย โดยสัดส่วนออกอากาศข่าวการเมืองอยู่ที่ประมาณร้อยละ 30 ของเวลาที่เหลือจากข่าวพระราชสำนัก ส่วนใหญ่จะเป็นข่าวการก๊วนายกรัฐมนตรี ข่าวการก๊วนประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ข่าวการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ

ขณะที่ สำราญ ฉัตรโท ผู้จัดการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3⁴ ให้สัมภาษณ์ว่า ช่อง 3 ให้ความสำคัญกับข่าวทุก ๆ ข่าวเท่ากัน เพียงแต่ว่าในช่วงนี้ สถานการณ์การเมืองที่ยังไม่แน่นอน ข่าวการเมืองจึงดูเหมือนจะได้พื้นที่ในการนำเสนอมากกว่าข่าวอื่น ๆ เพราะว่าทีมงานโปรดิวเซอร์ และกองบรรณาธิการจะพิจารณาเลือกประเด็นข่าวที่สำคัญและน่าสนใจไปออกอากาศต้องดูเรื่องเด่นประเด็นร้อนในแต่ละวัน ซึ่งโปรดิวเซอร์จะเป็นคนกำหนดว่าจะเลือกข่าวด้านการเมืองหรือให้น้ำหนักกับข่าวอื่น ๆ เพราะจะต้องดูว่าถ้านำเสนอข่าวนั้นแล้วเรตติ้งของรายการข่าวจะเป็นอย่างไร ผลตอบรับจากผู้ชมจะเป็นอย่างไร

อรัญญา อุ่นแสง บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี⁵ ให้สัมภาษณ์ว่า ในส่วนนโยบายของกองบรรณาธิการจะมองว่าในส่วนของข่าวการเมืองที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ เกี่ยวข้องกับนักการเมืองมันน่าจะเป็นส่วนสำคัญที่ประชาชนก็มีสิทธิที่จะรับรู้เหมือนกันในส่วนของทีไอทีวีเราจะเพิ่มสำคัญของข่าวนอกเหนือจากธึมข่าวปกติ ก็คือเรื่องของการมีสก็ูป หรือว่ามีสัมภาษณ์พิเศษหรือว่ามีอะไรมาเพิ่มในส่วนของข่าวที่เราคิดข่าวนี

³ สัมภาษณ์ ธารศ ธนะสมบุญ, ห้วนน้ำฝายข่าวในประเทศ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5, 22 มิถุนายน 2550.

⁴ สัมภาษณ์ สำราญ ฉัตรโท, ผู้จัดการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3, 4 มิถุนายน 2550.

⁵ สัมภาษณ์ อรัญญา อุ่นแสง, บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี, 11 กรกฎาคม 2550.

คือสิ่งที่ประชาชนต้องรู้นี้เป็นสิ่งที่ประชาชนเข้าใจและก็เรียนรู้เรื่องของการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละส่วนรู้เท่าทันนักการเมือง สัดส่วนของข่าวการเมืองจึงดูเยอะกว่าข่าวอื่น

สกล จินดาวรรณ ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์⁶
ให้สัมภาษณ์ว่า

สัดส่วน คิดว่าเหมาะสม ให้เวลามาก แต่ก็ขึ้นอยู่กับ บก.ที่จะพิจารณาในการประชุมกอง บก. แต่รู้สึกว่าจะให้ความสำคัญกับข่าวการเมืองมากที่สุด คือสถานีเป็นของรัฐบาล มีหน้าที่นำเสนอนโยบายของรัฐบาล เพื่อการประชาสัมพันธ์ข่าวในส่วนของข่าวภาคค่ำมีเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ส่วนใหญ่ก็เป็นข่าวการเมือง แต่ก็ไม่จำเป็นว่าข่าวการเมืองจะต้องเป็นข่าวหลักหรือข่าว 1 แต่ว่าปริมาณมันก็เยอะกว่าข่าวอื่น ๆ

ส่วนกลุ่มนักวิชาการทั้งด้านรัฐศาสตร์และสื่อสารมวลชนมองว่า สัดส่วนการรายงานข่าวการเมืองของแต่ละช่องนั้นมีความแตกต่างกัน แต่ในภาพรวมเห็นว่าการทำหน้าที่รายงานข่าวการเมืองในเรื่องของสัดส่วนและปริมาณการนำเสนอ โทรทัศน์ทุกช่องสามารถทำได้ดีในระดับหนึ่ง เพราะจะเห็นได้ว่าการรายงานข่าวเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมือง และภารกิจของกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องทุกวัน แต่ปริมาณการออกอากาศของแต่ละช่องจะมีความแตกต่างกันไปตามนโยบายของสถานีนั้น ๆ อย่างไรก็ตามการรายงานข่าวการเมืองในเชิงเจาะลึก และตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองยังมีเป็นจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการรายงานสถานการณ์ข่าวมากกว่า

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁷
ให้สัมภาษณ์ ถึงภาพรวมของสัดส่วนในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ไว้ว่า

เมื่อมองตามทีวีช่องต่าง ๆ ก็มีการนำเสนอข่าวการเมืองอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเป็นข่าวภารกิจนายกรัฐมนตรี ภารกิจของบุคคลสำคัญในรัฐบาล ก็จะเป็นเป็นประจำทุกวันอยู่แล้ว เพียงแต่ในสัดส่วนของข่าวที่อยู่ฝ่ายตรงกันข้ามกับรัฐบาลยัง

⁶ สัมภาษณ์ สกล จินดาวรรณ, ผู้สื่อข่าว สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์, 18 มิถุนายน 2550.

⁷ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

มีให้เห็นไม่มากนัก ตรงนี้อาจจะเป็นเพราะโครงสร้างสถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐ และการบริหารจัดการสถานีเป็นไปในเชิงพาณิชย์มากขึ้น ซึ่งเมื่อมองมุมของการตลาดแล้ว ชาวชาวบ้าน ชาวอาชญากรรม ฆ่ากันตาย จะมีพื้นที่ข่าวที่ออกอากาศในบางช่องมากกว่าทั้งที่บางที่ชาวพวกนั้นไม่ได้ให้อะไรกับคนดู แค่ออบสนองความรู้สึกอยากรู้ อยากเห็นของมนุษย์มากกว่า ซึ่งชาวพวกนั้นก็ยิ่งขายได้มากกว่าข่าวการเมืองที่ประชาชนมองว่าเป็นข่าวที่น่าเบื่อ และเป็นข่าวที่เครียด ซีเรียส แต่ว่าโดยภาพรวมแล้ว ทุกช่องก็มีการนำเสนอข่าวการเมืองเหมือน ๆ กันหมด ไม่ค่อยมีความแตกต่าง

ด้านผู้แทนองค์กรนักวิชาชีพและองค์กรภาคเอกชน เห็นตรงกันว่า สัดส่วนการรายงานข่าวการเมืองยังถูกนำเสนอเกินไปในเชิงปริมาณ อีกทั้ง การรายงานข่าวการเมืองในเชิงคุณภาพโดยเฉพาะการเจาะลึกหรือการสืบสวนสอบสวนในแต่ละประเด็นเพื่อรายงานตีแผ่ เปิดโปงให้สาธารณะได้เห็นมากกว่าที่เป็นข่าวนั้นยังมีเป็นจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการเสนอข่าวสถานการณ์ และการรายงานข่าวจะให้น้ำหนักกับภาครัฐเป็นหลัก ส่วนฝ่ายตรงข้ามกับรัฐ จะไม่ค่อยได้รับความสนใจจากสื่อ ไม่ค่อยมีพื้นที่ในการออกอากาศ

สุพิณญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ⁸ ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

สัดส่วนการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ยังน้อยและยังไม่มี ความเหมาะสมเพียงพอ และสถานีข่าวที่สามารถรายงานข่าวการเมืองในสัดส่วนที่มาก หน้อยก็คือช่องไอทีวี ที่เปลี่ยนมาเป็นทีไอทีวี ในปัจจุบัน แต่ว่าก็เกิดมีปัญหาเรื่อง สถานภาพ และถูกแทรกแซงจากการเมือง และตอนนี้ก็ยังไม่รู้ขนาดที่จะเป็น ยังไง ขณะที่ช่องอื่น ๆ ก็เสนอข่าวแค่สถานการณ์ ให้น้ำหนักกับภาครัฐเป็นหลัก ส่วนฝ่ายตรงข้ามกับรัฐ จะไม่ค่อยได้รับความสนใจจากสื่อ ไม่ค่อยมีพื้นที่ในการออกอากาศ และพวกข่าวเจาะ ข่าวสืบสวนสอบสวนตอนนี้ไม่ค่อยมีให้เห็น ทำให้รู้สึกได้ว่า สื่อพยายามเซ็นเซอร์ตัวเองไม่ได้รับความกระทบกระเทือน หรือไปขุดคุ้ยหาข้อเท็จจริง เพื่อนำมาเสนอตีแผ่ ให้ประชาชนมีข้อมูลในการตัดสินใจ เหมือนสื่อหนังสือพิมพ์ที่สามารถทำหน้าที่ตรงนี้ได้มากกว่า

⁸ สัมภาษณ์ สุพิณญา กลางณรงค์, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 21 มิถุนายน 2550.

ขณะที่โสภิต หวังวิวัฒนา ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์ไทย⁹

มองว่า

การนำเสนอข้อมูลข่าวของแต่ละช่องมันขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างคือนโยบายของสถานีและประเด็นที่ให้ความสนใจหรือว่าปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแต่ละช่องอาจมีมุมในการนำเสนอข่าวที่แตกต่างกันและการเมืองก็เป็นบทที่เกี่ยวข้องกันคนในสังคม เพราะฉะนั้นทุกช่องก็มีพื้นที่ในการนำเสนอ เพียงแต่นำเสนอแล้วแตกต่างกันละครี่มากน้อยขนาดไหนก็ต้องขึ้นอยู่กับแนวประกอบอื่นด้วย อีกปัจจัยหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นและเป็นปรากฏการณ์ที่ทุกสมาคมยังมีความห่วงใยอยู่ คือประเด็นเรื่องของเนื้อหาและตัวสิ่งที่ถ่ายทอดออกมาทางข่าว คือมักจะถูกนิยามออกมาเสมอว่า วิทยุหรือทีวี นำเสนอข่าวเร็ว ลึกแต่ไม่รอบ เร็วก็คือ ทุกอย่างรายงานนาที่ต่อวินาทีทุกอย่างสดใหม่สามารถที่จะถึงมือของพวกคุณได้โดยกระบวนการถ่ายทอดสดยิ่งผ่านดาวเทียม ผ่านกระบวนการรายงานทางโทรศัพท์ แต่ว่าเนื้อหาสาระข้างในมันบรรจุไปด้วยอะไรบ้าง เมื่อลองกลับไปเทียบดูว่า ในแต่ละข่าวมันมีอะไรอื่นนอกเหนือจากการถอดเทปสัมภาษณ์ แล้วก็รายงานว่าคุณนั้นพูดอย่างนั้น คนนั้นพูดอย่างนี้ เป็นข่าวแบบปิงปองหรือเปล่า คือข่าวความเห็นแต่ไม่ใช่ข่าวที่เป็นเนื้อหา จะมีสักกี่ข่าวที่รายงานความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องแล้วก็ได้ไปหาข้อมูลอื่นประกอบเกี่ยวกับเรื่องนั้น

⁹ สัมภาษณ์ โสภิต หวังวิวัฒนา, ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, 14 กรกฎาคม 2550.

2. รูปแบบการนำเสนอ

ตารางที่ 4.7

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการ และองค์กรภาคประชาชน
เกี่ยวกับประเด็นรูปแบบการเสนอข่าวการเมือง

ประเด็น รูปแบบการเสนอข่าวการเมือง	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- เน้นการนำเสนอที่น่าสนใจ มากขึ้น	6	4	4	2	-
- ใช้การรายงานสดซึ่งความ ได้เปรียบ	4	6	4	2	-
- เน้นการรายงานที่รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์	4	6	6	-	3
- รายงานสถานการณ์ปกติ ด้วยข่าวอ่าน	6	6	6	2	3
- ให้ข้อมูลครบถ้วน	4	3	6	-	-
- มีสื่อบัณฑิตเพิ่มความแน่นของ เนื้อหา	5	5	5	-	1
- ไม่มีความแตกต่างในการ รายงาน	-	-	-	2	3
- ไม่มีการวิเคราะห์เจาะลึก ประเด็น	2	-	-	2	3
- อื่น ๆ	-	-	-	1	-

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่าผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มนักวิชาชีพระดับผู้บริหารฝ่ายข่าวส่วนใหญ่ยอมรับว่า ฝ่ายข่าวของแต่ละสถานีโทรทัศน์ให้ความสำคัญกับรูปแบบการนำเสนอข่าวที่เน้นความน่าสนใจของข่าวมากขึ้น โดยใช้กลยุทธ์การรายงานสดจากพื้นที่เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบในเชิงข่าว ทั้งความสด และทันต่อเหตุการณ์ แต่รูปแบบการนำเสนอข่าวการเมืองส่วนใหญ่จะเป็นการรายงานข่าวตามสถานการณ์ ไม่พยายามเจาะลึกข้อมูล เพื่อมาตีแผ่มากนักเมื่อเทียบกับข่าวหนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ๆ เพราะข้อจำกัดเรื่องการเปิดแหล่งที่มาของข่าว แต่จะเน้นการแข่งขันในด้านความเร็วของการรายงานข่าวในสถานการณ์สด โดยการนำรถถ่ายทอด หรือรถโอ.บี.ออกไปรายงานสดในพื้นที่มากกว่า การทำข่าวในเชิงสืบสวน สอบสวน หรือการรายงานข่าวให้รอบด้านจะมีไม่มากนัก โดยรูปแบบการรายงานข่าวการเมืองที่เป็นไปในเชิงเจาะลึกข้อมูล หรือนำความคิดเห็นของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองมานำเสนอ ก็จะเป็นการรายงานข่าวในรูปแบบของสัปดาห์พิเศษ แต่ก็ยังมีปริมาณน้อยกว่าการรายงานข่าวสถานการณ์ ซึ่งสัปดาห์พิเศษในส่วนของข่าวการเมืองส่วนใหญ่ที่มีการนำเสนอออกมา จะเป็นในรูปของการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมือง ข้อกฎหมาย หรือบทบัญญัติทางการเมืองมากกว่าการตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง ขณะที่รูปแบบการวิเคราะห์เจาะลึกข่าวการเมืองจะอยู่ในรูปแบบของรายการข่าวมากกว่า โดยจะมีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมือง มานั่งให้ความเห็นในลักษณะของการสัมภาษณ์พิเศษ หรือพูดคุยในรายการข่าว และมีบ้างที่พิธีกรจะนำเสนอความคิดเห็นในมุมมองของสื่อมวลชนในเวทีเสวนาในรายการ แต่รายการวิเคราะห์ข่าวการเมืองโดยตรง ในปัจจุบันพบน้อยมากหรือไม่เลย มีเพียงรายการที่เป็นการคุยข่าวที่มีการแทรกในส่วนของการแสดงความคิดเห็นของพิธีกร หรือผู้ประกาศข่าวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

นอกจากนี้ยังพบว่า เหตุผลที่สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ไม่นิยมรูปแบบการรายงานข่าวการเมืองในเชิงเจาะลึก เนื่องจากไม่ต้องการที่จะสร้างผลกระทบให้กับสถานี และไม่ต้องการให้เกิดผลกระทบกับฝ่ายการเมือง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะโครงสร้างสถานีโทรทัศน์เกือบทั้งหมด อยู่ภายใต้อำนาจการดูแลของรัฐบาล แม้แต่สื่อโทรทัศน์ที่เป็นเอกชน อย่างสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 หรือสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ก็มีโครงสร้างการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและรัฐบาล ทำให้การรายงานข่าวการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงผลกระทบทางธุรกิจหากเกิดปัญหากับภาครัฐ ดังนั้นสถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการรายงานข่าวในรูปแบบที่จะก่อให้เกิดผลกระทบกับสถานี และหันมาเน้นการรายงานข่าวให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายมากที่สุด โดยการรายงานในลักษณะของการให้ความรู้ การรายงานข่าวประจำวัน การถ่ายทอดข่าวสารที่เป็นประโยชน์มากกว่าการรายงานข่าวที่นำเสนอภาพความ

ขัดแย้งในสังคม โดยความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวการเมืองและผู้สื่อข่าวการเมือง มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีความเห็นแตกต่าง เช่นประเด็นการให้ข้อมูลที่รอบด้าน ซึ่งผู้สื่อข่าวเห็นว่าได้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างเต็มที่และพยายามรายงานข่าวให้ครบทุกแง่มุม แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดทางเวลาการออกอากาศทำให้การรายงานข่าวสามารถทำได้เพียงส่วนที่สำคัญที่สุดเท่านั้น

สำราญ ฉัตรโท ผู้จัดการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3¹⁰ มองว่า

รูปแบบการนำเสนอข่าวการเมืองของช่อง 3 ยังคงเป็นลักษณะของการเป็นการเล่าข่าวเช่นเดียวกับข่าวอื่น ๆ เอาข้อมูลข่าวที่ผู้สื่อข่าวไปทำข่าวมาให้ผู้ประกาศพิธีกร ทำความเข้าใจ และนำมาเล่าให้ผู้ชมเข้าใจด้วยภาษาที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน บางครั้งก็ต้องยอมรับว่า พิธีกรบางคนก็ใช้ความรู้ความสามารถในเชิงข่าววิเคราะห์ประเด็นข่าวที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลให้ประชาชนได้ตัดสินใจบนพื้นฐานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

ขณะที่ สุทธิ จงเจียมจิตต์ ผู้จัดการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7¹¹ ให้สัมภาษณ์ว่า

รูปแบบการรายงานข่าวการเมืองของช่อง 7 ไม่เน้นการวิเคราะห์ เนื่องจากผู้สื่อข่าวหรือผู้ประกาศข่าวไม่สามารถมาวิเคราะห์ข่าวได้ ข่าวคือข่าว นโยบายของเราข่าวก็คือข่าว ไม่มีการวิเคราะห์ ส่วนการรายงานสดในพื้นที่เราจะให้สิทธิกับคนทำข่าว ผู้ที่ออกไปผลิตข่าวได้อย่างเต็มที่ ในขณะเดียวกัน เมื่อมีอะไรเราก็จะบอกเขาไปว่า ต้องเพิ่มตรงนั้น ลดตรงนี้ แต่ในนโยบายคือให้รายงานสถานการณ์เท่านั้น คือ ต้องเข้าใจคำว่าข่าว ข่าวคือความน่าเชื่อถือ เราเป็นนโยบายอย่างนั้น เราไม่เอาว่าข่าวแล้วไปใส่ความคิดตัวเองเข้าไป นั่นไม่ใช่ข่าว

¹⁰ สัมภาษณ์ สำราญ ฉัตรโท, ผู้จัดการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3, 4 มิถุนายน 2550.

¹¹ สัมภาษณ์ สุทธิ จงเจียมจิตต์, ผู้จัดการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 16 มิถุนายน 2550.

สมโภชน์ ไตรรักษา ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7¹² ให้สัมภาษณ์ว่า

ส่วนใหญ่รูปแบบการรายงานข่าวการเมืองจะเป็นการรายงานสดจากสถานที่จริง และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อาจมีข้อมูลเสริม เพื่อเพิ่มความลึก เช่นการนำข้อมูลเชิงสถิติหรือข้อมูลทางประวัติศาสตร์ อย่างเช่น เหตุการณ์นี้เคยเกิดขึ้นมาแล้ว เมื่อไหร่ และเหตุการณ์ครั้งนี้นับเป็นครั้งที่เท่าไรในรอบปี เป็นต้น โดยเราจะหลีกเลี่ยงการวิเคราะห์ข่าว และให้น้ำหนักกับการนำเสนอเท่ากันเพื่อให้ประชาชนนำข้อเท็จจริงไปตัดสินใจเองว่าใครถูกใครผิด

ด้านกลุ่มนักวิชาการ เห็นว่ารูปแบบการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีรูปแบบการนำเสนอที่ไม่แตกต่างกันมากนัก และมองไม่เห็นความแตกต่างในรูปแบบของเนื้อหาที่ชัดเจน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการรายงานสถานการณ์ความเป็นไปของรัฐบาล และฝ่ายการเมือง แต่จะเป็นไปในลักษณะของการรายงานสถานการณ์แบบผิวเผินมากกว่าการเจาะลึกประเด็นข่าว การตีแผ่ข้อมูลข่าวการเมืองให้ลึก ให้รอบด้าน และจะเห็นความแตกต่างเพียงรูปแบบการนำเสนอที่มีความแตกต่างกันบ้าง เช่น รูปแบบการนำเสนอข่าวการเมืองของช่อง 3 จะเป็นการเล่าข่าว และการรายงานสด โดยเฉพาะรูปแบบการรายงานสถานการณ์สดซึ่งนักวิชาการมองว่า เกือบทุกช่องทำหน้าที่ได้ดีในระดับหนึ่ง คือรายงานได้รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ ซึ่งรูปแบบการรายงานสดพบว่า สถานีโทรทัศน์เกือบทุกช่องให้ความสำคัญกับการให้ผู้สื่อข่าวในพื้นที่รายงานสถานการณ์ทางการเมืองในรูปแบบของการรายงานสดได้มากกว่าการรายงานข่าวของสายอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นเครื่องชี้ว่า ความรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ของการรายงานข่าวการเมือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ อาจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา¹³ ให้สัมภาษณ์ว่า

สถานีโทรทัศน์ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการรายงานข่าวการเมือง ให้มีความน่าสนใจ และเข้าใจง่ายมากขึ้น แม้จะเป็นการรายงานข่าวในเชิงสถานการณ์มากกว่าการเจาะลึกข้อมูลทางการเมืองมาตีแผ่ แต่

¹² สัมภาษณ์ สมโภชน์ ไตรรักษา, ผู้สื่อข่าวการเมืองสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, 4 กรกฎาคม 2550.

¹³ สัมภาษณ์ สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, อาจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 20 กรกฎาคม 2550.

ความสำคัญของข่าวสถานการณ์ทางการเมือง ก็ไม่ด้อยไปกว่าการเจาะลึกข้อมูลเพื่อการตีแผ่ข้อเท็จจริง เพราะรูปแบบการนำเสนอข่าวของสื่อโทรทัศน์ จะต้องเป็นข่าวที่มีภาพและเสียงเพื่อยืนยันความถูกต้องของข่าว ผู้ชมสามารถดูได้ทั้งภาพ และรับฟังข้อมูลทางเสียง ซึ่งด้วยคุณลักษณะของสื่อก็มีความแตกต่างกับสื่ออื่น อย่างหนังสือพิมพ์ อยู่แล้ว ดังนั้นการทำหน้าที่ในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ในรูปแบบของการรายงานข่าวประจำวัน ถือว่าทำได้ดีในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการนำรถไอพี. ออกไปรายงานสดข่าวในพื้นที่ จะเห็นได้ว่าทุกช่องมีการพัฒนาให้นักข่าวสามารถรายงานข่าวสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทันที ทำให้ข่าวมีรูปแบบที่น่าสนใจมากขึ้น และดูน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย¹⁴ ได้กล่าวปาฐกถาสุภา ศิริमानนท์ ประจำปี 2547 ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2547 ว่า

วัฒนธรรมข่าวการเมืองในสังคมไทยมีความสนุกสนานเหมือนละครโทรทัศน์ รายงานข่าวด้วยความสนุกแต่ไม่ได้ติดตามผลจนถึงที่สุดแต่เราได้เพียงแค่สนุกเพียงอย่างเดียว คนดูข่าวการเมืองในรัฐสภา เขาจะดูแต่ว่าใครพูดเก่ง ใครพูดสนุก วัฒนธรรมด้านการรายงานข่าวการเมือง ชาวบ้านทุกวันนี้ดูข่าวการเมืองเหมือนดูละครโทรทัศน์ กลายเป็นวัฒนธรรมการตีลูกปิงปอง สร้างให้ 2 ฝ่ายตีได้ดีทั้งนั้นทางนี้ คนดูสนุกสนาน แต่ลืมไปว่า มันมีผลกระทบถึงเรา เอาความมันส์เป็นที่ตั้ง

พร้อมทั้งมองว่า ชาวบ้านไทยไม่ชำนาญในการดูเนื้อหาข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง แต่ชำนาญในเรื่องแต่งขึ้น (หมายถึงละคร) แล้วโยกเรื่องแต่งมาดูเรื่องจริง ดูทีวีแล้วมาดูนายกฯ พูดเหมือนดูพระเอก-นางเอกละคร เราต้องรับรู้ว่ามีผู้รับสารโยกแบบแผนการชมเข้ามา ดังนั้น สื่อต้องสร้างคนดูเสียใหม่เพราะปัจจุบันเราอยู่ในยุคสังคมวัฒนธรรมศึกษาเชิงวิพากษ์

ขณะที่กลุ่มองค์กรอิสระส่วนใหญ่ กลับมองว่า การนำเสนอข่าวของสื่อโทรทัศน์ จะเป็นการรายงานความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายมากกว่า และจะเป็นการรายงานสถานการณ์ปกติ เราจะไม่ค่อยมีการวิเคราะห์ข่าว เพื่อให้ประชาชนที่ยังไม่ค่อยเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง แล้วนำไปใช้

¹⁴ ฉัตรชัย สุนทรส, “แมลงวันในไร่ส้ม: กาญจนา แก้วเทพ กับ 3 กลุ่มความคิดวิเคราะห์สื่อยุคใหม่,” มติชนสุดสัปดาห์ (23 กรกฎาคม 2547):77.

ในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และการสัมภาษณ์ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล องค์กรรมภาคประชาชน นักวิชาการ ยังมีน้อย เหมือนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับตรงนี้เท่าไร ทำให้การรายงานข่าวในเชิงเจาะลึก รายการทอล์กก็มีน้อย จากแต่ก่อนที่ช่อง 9 และ ไอทีวี จะมีการรายงาน หรือนำเสนอข่าวในลักษณะของข่าวเจาะลึก หรือว่า รายการข่าวที่เป็นทอล์ก จะมีมาก แต่พอมีการเปลี่ยนการปกครองก็มีน้อยลง ยิ่งช่อง 3 ช่อง 7 ยิ่งรายงานเฉพาะสถานการณ์เท่านั้น

สุริยະใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย¹⁵ มองว่า

รูปแบบการรายงานข่าวการเมืองในภาพรวมแม้มีสีสันอยู่มาก และมีการแข่งขันกันมากขึ้น แต่ตัวคนข่าวหรือผู้รายงานข่าวยังทำการบ้านน้อย หรือเน้นไปที่หน้าตา การพูด หรือบุคลิกที่ดีของนักข่าวมากกว่าการสร้างสรรค์จากการรายงานข่าว นอกจากนี้ตัวนักข่าวหรือผู้ที่ทำหน้าที่วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ข่าวบางที่ตั่งธงโน้มเอียงโดยอาจถือเอาผลประโยชน์ส่วนตัวของตนเองหรือความพึงพอใจของตนเองเป็นหลัก ทำให้ข่าวถูกนำเสนอไปในลักษณะบิดเบือนมีการชี้นำคนดูไปในตัว

โสภิต หวังวิวัฒนา ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย¹⁶ ให้ความเห็นถึงรูปแบบการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ว่า

ในส่วนของข่าววิทยุ นั้น หนึ่งข่าวจะได้เวลาในการออกอากาศไม่เกินหนึ่งนาทีต่อหนึ่งประเด็น ในขณะที่ผู้สื่อข่าวอาจจะคุยกับแหล่งข่าวมากกว่าครึ่งชั่วโมง ซึ่งก็ต้องมาชอยเป็นข่าวย่อย ๆ ขณะที่ข่าวโทรทัศน์ความยาวได้มากที่สุดไม่เกิน 2 นาที ถ้า 3 นาทีคือสก็ูป ซึ่งมันก็คือข้อจำกัดด้วยเรื่องของเวลาและโครงสร้างที่เป็นปัญหาที่ทำให้การรายงานข่าวนั้น มันต้องสั้น เพราะฉะนั้นพอสั้นแล้วเนื้อหาข่าวที่ผู้สื่อข่าวทำมาก็ต้องถูกตัดทอน และต้องมาจัดประเด็นและประเด็นที่จะขายได้ อยู่ในความสนใจ ก็คือต้องเป็นประเด็นที่มีความขัดแย้ง หรือเป็นประเด็นที่มันผิดปกติ องค์ประกอบข่าวต้องกลับไปดู สิ่งเหล่านี้มันเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ข่าวโทรทัศน์มันเร็ว ไม่รอบ และ ไม่ลึก

¹⁵ สัมภาษณ์ สุริยະใส กตะศิลา, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย, 23 มิถุนายน 2550.

¹⁶ สัมภาษณ์ โสภิต หวังวิวัฒนา, ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, 14 กรกฎาคม 2550.

3. ความเชี่ยวชาญของผู้สื่อข่าว

ตารางที่ 4.8

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชน
เกี่ยวกับประเด็นความเชี่ยวชาญของผู้สื่อข่าวการเมือง

ประเด็น ความเชี่ยวชาญของ ผู้สื่อข่าวการเมือง	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- โทษทัณฑ์ให้ความสำคัญ กับประสบการณ์และการ พัฒนาทักษะของผู้สื่อข่าว	6	6	6	-	-
- เน้นการเข้าถึงแหล่งข่าว และการใช้เทคโนโลยีในการ รายงานข่าว	6	6	6	2	3
- ผู้สื่อข่าวยังไม่มีความรู้ ความชำนาญในเนื้อหา และบริบททางการเมือง	-	5	6	2	3
- ไม่มีช่องทางให้ผู้สื่อข่าว พัฒนาศักยภาพในการ รายงานข่าว	-	2	2	2	3
- ผู้สื่อข่าวไม่กระตือรือร้น ในการหาข้อมูลเพิ่มเติม	-	2	2	2	3
- ผู้สื่อข่าวยังเคยชินกับ การรายงาน ข่าวจาก การสัมภาษณ์แหล่งข่าว	-	6	5	2	3
- อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.8 แสดงให้เห็นว่า ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับประเด็นความเชี่ยวชาญของผู้สื่อข่าวการเมือง พบว่า ผู้บริหารระดับนโยบายของฝ่ายข่าวสถานีโทรทัศน์ทุกช่องจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการรายงานข่าวการเมืองของผู้สื่อข่าว โดยจะไม่ลงมาดูแลในรายละเอียดระดับปฏิบัติ แต่ในส่วนของกองบรรณาธิการข่าวการเมืองจะเป็นผู้ดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สื่อข่าวโดยตรง โดยจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวการเมืองพบว่า บรรณาธิการข่าวการเมืองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะการรายงานข่าวของผู้สื่อข่าวการเมือง ทั้งในแง่การรายงาน และการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข่าวอื่น ๆ โดยเห็นว่าผู้สื่อข่าวการเมืองในความรับผิดชอบของตนเองมีความรู้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่ในระดับหนึ่ง และสามารถรายงานข่าวได้ครบทุกแง่มุม มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นว่า สถานีโทรทัศน์มีเวลาในการออกอากาศข่าวน้อยเมื่อเทียบกับช่องอื่น ๆ หรือเมื่อเทียบกับการรายงานข่าวผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ดังนั้นจึงทำให้ไม่มีโอกาสในการพัฒนาทักษะในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของผู้สื่อข่าว และเน้นไปที่การรายงานข่าวเชิงสถานการณ์ และข่าวสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักการเมืองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวการเมืองมีความสอดคล้องกับความเห็นของผู้สื่อข่าวการเมืองที่เห็นว่า สถานีโทรทัศน์ทุกช่องให้ความสำคัญกับความชำนาญและความเชี่ยวชาญทางด้านข้อมูลข่าว และการรายงานข่าวในพื้นที่ ในลักษณะเดียวกัน ด้วยเหตุผลที่ทุกสถานีต้องการข้อมูลข่าวที่รวดเร็ว ชัดเจน และแม่นยำจากผู้สื่อข่าวในพื้นที่ เพื่อให้การแข่งขันระหว่างช่อง ประสบผลสำเร็จ และแย่งพื้นที่กันได้มากกว่า ดังนั้น ทุกสถานีเห็นว่า ความชำนาญของตัวผู้สื่อข่าวการเมืองเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ และต้องฝึกฝนให้ผู้สื่อข่าวเรียนรู้การจับประเด็นการฝึกประสบการณ์ในการรายงานข่าว เพื่อป้องกันการรายงานข่าวที่ผิดพลาดและส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของสถานี

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาที่ทำให้ผู้สื่อข่าวการเมือง ลดทอนการฝึกฝนการรายงานข่าวการเมืองให้มีประสิทธิภาพ คือช่องทางในการนำเสนอข่าวการเมืองยังมีน้อย ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาในการออกอากาศ และข้อจำกัดในรูปแบบของการนำเสนอข่าว จึงทำให้ผู้สื่อข่าวการเมืองรุ่นใหม่ ทำการรายงานข่าวเพียงข่าวสถานการณ์ตามนโยบายของสถานีเท่านั้น ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะทำหน้าที่สื่อมวลชนที่ต้องการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เพราะเห็นว่าถึงทำข่าวไปก็ไม่มีเวลาในการนำเสนอ หรือต้องถูกเซนเซอร์จากกองบรรณาธิการในสถานี เพราะกลัวจะเกิดผลกระทบต่อกลุ่มผู้มีพระคุณของสถานี ทำให้ข่าวที่ผู้สื่อข่าวการเมืองเสนอ

แสวงหารายงานไม่ได้ออกอากาศ ผู้สื่อข่าวก็เริ่มลดปริมาณการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนลง และลดทอนประสิทธิภาพการรายงานข่าวที่รอบด้าน ทำได้เพียงความเชี่ยวชาญในการทำข่าว สัมภาษณ์ หรือข่าวรูทีน ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสถานีเท่านั้น

อรัญญา อุ่นแสง บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี¹⁷ ให้สัมภาษณ์ว่า

สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ให้ความสำคัญกับความชำนาญของผู้สื่อข่าวเป็นอย่างมาก และผู้สื่อข่าวที่มาร่วมงานกับทีไอทีวี ต้องพัฒนาศักยภาพ พัฒนาการเรียนรู้ของตัวเองได้ เพราะการที่คน ๆ หนึ่งจะสามารถเป็นนักข่าวที่ดีได้นอกจากคุณสมบัติที่ควรมีแล้ว ควรมีเรื่องการพยายามที่จะเรียนรู้ปฏิภาณไหวพริบ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะนักข่าวจะต้องเป็นคนกลั่นกรองข้อมูลทั้งหมดจากสถานที่เกิดเหตุการณ์เพื่อแจ้งเข้ามายังบรรณาธิการอีกทีหนึ่ง ถ้าหากนักข่าวไม่เชี่ยวชาญ และจับประเด็นไม่เป็น สารที่ถูกส่งออกมามันก็ผิดจะเพี้ยนไป

ขณะที่นักข่าวการเมืองที่มีอาวุโส บางคนจะอยู่มาหลายรุ่น ดังนั้นในแง่ของแหล่งข่าวก็ค่อนข้างที่จะแน่นและสามารถที่จะยกหูโทรศัพท์คุยกับแหล่งข่าวได้ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่นักข่าวส่วนใหญ่ฝังตัวอยู่ในพื้นที่ ก็จะไม่ค่อยเปลี่ยน หากประจำอยู่ที่ทำเนียบก็จะทำเนียบตลอด หากประจำที่รัฐสภาก็รัฐสภาตลอด เป็นต้น

กรรวิ ธีญะตุลย์ บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3¹⁸ ให้สัมภาษณ์ว่า “ความชำนาญของผู้สื่อข่าวมีความจำเป็นมาก เพราะ 1) ต้องมีประสบการณ์ 2) ต้องมีความชำนาญในข้อมูลนั้น ๆ ในระดับหนึ่ง และ 3) มีเวลาเป็นข้อจำกัด ซึ่งถ้าไม่มีความชำนาญ หรือไม่มีความรู้โดยพื้นฐานแล้ว ก็จะส่งผลต่อการรายงานได้เหมือนกัน”

¹⁷ สัมภาษณ์ อรัญญา อุ่นแสง, บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี, 11 กรกฎาคม 2550.

¹⁸ สัมภาษณ์ กรรวิ ธีญะตุลย์, บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3, 25 มิถุนายน 2550.

นภจรัส ใจเกษม ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3¹⁹ กล่าวว่า

ผู้สื่อข่าวนอกสถานที่ นำเสนอข้อมูลเพียง ๆ เล่าเหตุการณ์เพียง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ก็จะต้องมีความเชี่ยวชาญและชำนาญในสนามข่าว ในข้อมูลและในแหล่งข่าวอย่างมาก เพราะการรายงานสถานการณ์สด จะต้องใช้ทักษะ และการสรุปประเด็นที่รวดเร็วทันต่อเวลา ไม่ใช่พรีกรข้างในเก่ง เชี่ยวชาญแล้ว แต่ผู้สื่อข่าวในสนามไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะความรู้ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ก็ไม่ใช่ผู้สื่อข่าวต้องชำนาญทั้งการเจาะลึกข้อมูล ความคล่องตัวในการหาแหล่งข่าว แต่รูปแบบการนำเสนอ ก็จะเป็นลักษณะการเสนอข้อมูลเพียง ๆ

ด้านกลุ่มนักวิชาการ ทั้งด้านรัฐศาสตร์และสื่อสารมวลชน เห็นตรงกันว่า ผู้สื่อข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีในการรายงานข่าวให้รวดเร็วมากขึ้น เน้นทักษะในการจับประเด็นข่าวที่รวดเร็วและเน้นความใกล้ชิดสนิทสนมกับแหล่งข่าวมากกว่าการค้นคว้าหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์การเมือง โดยให้เหตุผลว่า การที่ไม่มีความพยายามหาข้อมูลข่าวเพิ่มเติมนั้นเป็นเพราะพื้นที่การออกอากาศข่าวมีน้อย และไม่เพียงพอต่อการใส่ข้อมูลด้านอื่น ๆ ลงไปทำให้พื้นที่ข่าวสถานการณ์ถูกบั่นทอนเวลา อีกทั้งเห็นว่า ผู้สื่อข่าวการเมืองในปัจจุบันไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์การเมืองเหมือนกับผู้สื่อข่าวการเมืองในประเทศ

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย²⁰ มองว่า

ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในตัวเนื้อหาและบริบททางการเมืองแบบแฟนพันธุ์แท้ ของผู้สื่อข่าวการเมืองไทยยังมีไม่มากนัก จะมีบ้างก็เป็นนักข่าวอาวุโสที่เข้าไปอยู่ในกองบรรณาธิการแล้ว ไม่ได้ออกมารายงานข่าวจากพื้นที่ด้านนอก ส่วนใหญ่ผู้สื่อข่าวก็จะเป็นเด็กใหม่ คนหน้าใหม่ ๆ เข้ามาคลุกคลีแหล่งข่าว มาหาข่าวและรายงานข่าวไปตามสถานการณ์ ไม่ได้เรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์การเมืองอย่างถ่องแท้ ก็เพียงรายงานว่าใคร พูดอะไร ที่ไหน พูดอย่างไร และเกิดอะไรขึ้น

¹⁹ สัมภาษณ์ นภจรัส ใจเกษม, ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3, 15 มิถุนายน 2550.

²⁰ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

เท่านั้น ขณะที่ในต่างประเทศจะมีการบ่มเพาะผู้สื่อข่าวให้มีข้อมูลด้านการเมืองแบบแผนพันธุแท้ คือ เริ่มจากการทำข่าวการเมืองท้องถิ่น ตั้งแต่ยังอยู่ระหว่างการศึก และพัฒนาตนเองมาถึงขั้นการรายงานข่าวการเมืองระดับชาติ ทำให้เกิดความคลุกคลีอยู่ในวงการข่าว และมีการศึกษาข่าว และตัวบริบททางการเมืองอย่างต่อเนื่อง และเป็นไป ในเชิงเจาะลึก แต่ในส่วนของผู้สื่อข่าวต่างประเทศตอนนี้ก็เริ่มที่จะถูกอำนาจของการพาณิชย์เข้าครอบงำแล้วเหมือนกัน การรายงานข่าวการเมืองในเชิงตรวจสอบก็เลยมีน้อยลง เหมือนกันกับเมืองไทย แต่แตกต่างกันที่ว่า ความรู้ความเชี่ยวชาญในตัวเนื้อหาทางการเมืองของผู้สื่อข่าวไทยยังมีน้อยอยู่

สุรสิทธิ์ วิทยา รัฐ อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา²¹ ให้สัมภาษณ์ว่า

ผู้สื่อข่าวการเมืองสมัยใหม่ มักเป็นผู้สื่อข่าวที่เพิ่งจบการศึกษา และยังไม่มีประสบการณ์ด้านการเมืองมาก่อน และเมื่อเข้ามาทำงานข่าว ก็ต้องอาศัยการฝังตัวในพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับแหล่งข่าว และสร้างความสัมพันธ์อันดีเพื่อที่จะล้วงลึกข้อมูลข่าวออกมาให้ได้มากที่สุด เพียงแต่ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านงานข่าวมากขึ้นอีกระดับหนึ่ง เนื่องจากผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จำเป็นที่จะต้องมีการรายงานข่าวเองโดยไม่ต้องให้ผู้ประกาศข่าวในสถานี ซึ่งในปัจจุบัน สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องได้ให้โอกาสผู้สื่อข่าวได้ทำหน้าที่รายงานข่าวเอง ผ่านเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งการรายงานสดทางโทรศัพท์ หรือการรายงานสดจากพื้นที่ ดังนั้นผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จึงจำเป็นจะต้องมีความชำนาญในการจับประเด็นข่าว และสามารถจับประเด็นข่าวได้รวดเร็วมากกว่าสื่ออื่น ๆ

²¹ สัมภาษณ์ สุรสิทธิ์ วิทยา รัฐ, อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 20 กรกฎาคม 2550.

ขณะที่กลุ่มองค์กรภาคประชาชน มีความเห็นในเรื่องความเชี่ยวชาญและความชำนาญของผู้สื่อข่าวการเมืองตรงกัน โดยเห็นว่า ผู้สื่อข่าวที่อยู่ในพื้นที่ข่าวมานานจะมีความรู้ความเข้าใจในบริบททางการเมืองมากขึ้น และมีความเชี่ยวชาญในการรายงานข่าวการเมืองมากกว่าผู้สื่อข่าวที่เข้าทำงานใหม่ ๆ เพราะผู้สื่อข่าวบางคนก็อาจจับประเด็นของข่าวไม่ได้ และไม่มีความรู้ด้านการเมืองอย่างเพียงพอ ทำให้ข่าวที่ถูกนำเสนอ ไม่สามารถทำให้เกิดความกระจ่างต่อคนดูได้

สุพิณญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ²² มองว่า

นักข่าวมีความรู้มากขึ้น ยิ่งทำข่าวมากก็ยิ่งมีความเชี่ยวชาญและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวมากขึ้น แต่ก็ยังขาดช่องทางในการนำเสนอ เจื่อนไขต่าง ๆ ของสถานีทำให้นักข่าวไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ เช่น บางสถานีไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวเชิงลึก ก็จะทำให้เวลาในการนำเสนอข่าวน้อย การทำข่าวเจาะ ข่าวย่อยสลับสับซ้อน จึงไม่ค่อยมี เมื่อนักข่าวทำข่าวแล้วไม่มีเวลาในการออกอากาศ ก็รู้สึกไม่อยากทำ และส่งผลให้การพัฒนาการทำข่าวก็ถดถอยลงไป อีกทั้งเมื่อนโยบายของสถานีเน้นการรายงานเพียงสถานการณ์ข่าว ความพยายามในการค้นคว้าหาข้อมูลเชิงลึกมาประกอบในการรายงานข่าวจึงมีน้อย ความรู้ ความเข้าใจในประวัติศาสตร์การเมืองของผู้สื่อข่าวยังมีน้อย สื่อที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลทำงานได้ไม่เต็มที่ ส่วนสื่อใหม่ที่เกิดขึ้นก็มีแนวทางที่ชัดเจนในการเอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งทำให้การรายงานข่าวเสียสมดุล

สุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย²³ ให้สัมภาษณ์ว่า “ผู้สื่อข่าวการเมืองมีทั้งส่วนที่ชำนาญเพราะอยู่ในภาคสนามมานาน แต่ก็อาจมีข้อจำกัดจากเจ้าของสถานีทำให้ทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ แต่นักข่าวบางคนก็อาจจับประเด็นของข่าวไม่ได้ ทำให้ข่าวที่ถูกนำเสนอผ่านทีวีด้วยช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่สามารถทำให้เกิดความกระจ่างต่อคนดูได้”

²² สัมภาษณ์ สุพิณญา กลางณรงค์, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 21 มิถุนายน 2550.

²³ สัมภาษณ์ สุริยะใส กตะศิลา, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย, 23 มิถุนายน 2550.

โสภิต หวังวิวัฒนา ผู้อำนวยการบริหารสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย²⁴ ให้สัมภาษณ์ว่า

ปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการข่าวโทรทัศน์ไทยก็คือ นักข่าวที่ลงภาคสนาม และใกล้ชิดแหล่งข่าวก็เป็นระดับที่จู้เจียวมาก การตั้งคำถามนอกประเด็นซึ่งมันไม่มีเลย พอมีอายุงานเติบโตขึ้นมาหน่อยยังไม่ทันจะแกร่งกล้า ปีกก็ยังไม่ทันจะแข็ง ก็ดึงมาเป็นรีโมเตอร์ข้างใน เพราะฉะนั้นนักข่าวที่อยู่ในภาคสนามควรจะเป็นแบบมือเขียว ๆ มือเก่าเหมือนอย่างโลกตะวันตก ที่นักข่าวทำเนียบและข่าวสภานี้ต้องเป็นมือเก่า ซึ่งจะตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิงกับเมืองไทย นักข่าวภาคสนามตอนนี้อายุข่าวมาก ทำให้ประสบการณ์ทางวิชาชีพก็ไม่มีและก็เป็นปัญหาในการตั้งคำถามงานก็ไม่ได้สร้างสรรค์อะไรมากนัก นี่ก็คือปัญหาในการสร้างระบบของเมืองไทย

²⁴ สัมภาษณ์ โสภิต หวังวิวัฒนา, ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, 14 กรกฎาคม 2550.

4. ความเป็นกลางในการรายงานข่าวการเมือง

ตารางที่ 4.9

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชน
เกี่ยวกับประเด็นความเป็นกลางในการรายงานข่าวการเมือง

ประเด็นความเป็นกลาง ในการรายงานข่าวการเมือง	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- พยายามรายงานข่าวให้ เป็นกลาง	6	6	6	2	3
- นโยบายองค์กรมีผลต่อ ความเป็นกลาง	6	6	6	2	3
- การแสดงความเห็นในการ รายงานข่าวทำให้เกิด ความไม่เป็นกลาง	-	4	6	2	3
- ความเป็นกลางไม่มีจริง	6	5	4	1	3
- ความเป็นกลางขึ้นอยู่กับ การชั่งน้ำหนักข่าวของ ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการ ข่าว	-	5	6	1	-
- อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผลการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ ทั้งระดับผู้บริหารฝ่ายข่าว บรรณาธิการข่าวการเมือง และผู้สื่อข่าวการเมือง ทั้งหมดเห็นตรงกันว่า สื่อโทรทัศน์มีความพยายามในการรายงานข่าวการเมืองให้มีความเป็นกลางมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเลือกใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะสามารถเผยแพร่ข่าวให้ครบและรอบด้านทุกฝ่ายมากที่สุด ซึ่งจะเน้นการรายงานข่าวทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อให้ดูว่ามีพื้นที่ข่าวให้ทั้ง 2 ฝ่ายได้มีโอกาสถ่ายทอดสารไปถึงคนดูเท่ากัน แต่อย่างไรก็ตาม พื้นที่ในการนำเสนอข่าวจะขึ้นอยู่กับนโยบาย และโครงสร้างของสถานีโทรทัศน์นั้น ๆ

ว่าเป็นสถานีโอทอร์ทอร์ของรัฐบาลหรือเอกชน ซึ่งในจุดนี้ กองบรรณาธิการข่าวจะเป็นผู้คัดเลือกและให้น้ำหนักในการเสนอข่าวว่าข่าวของฝ่ายใด ควรได้พื้นที่การนำเสนอมากกว่า ซึ่งจากการศึกษาพบว่าสถานีโอทอร์ทอร์เกือบทั้งหมดจะให้พื้นที่ในการรายงานข่าวของฝ่ายรัฐบาลมากกว่าฝ่ายค้านหรือองค์กรภาคเอกชนอื่น ๆ อีกทั้งการรายงานข่าวในเชิงวิเคราะห์และสอดแทรกความเห็นของผู้รายงานข่าวเข้ามาด้วยย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นกลาง แต่กลุ่มนักวิชาชีพส่วนใหญ่เห็นว่สามารถแก้ไขได้โดยการรายงานและเสนอความคิดเห็นในทุกแง่มุม เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะรับฟังเหตุผลของฝ่ายใด แต่อย่างไรก็ตามนักวิชาชีพสื่อโทรทัศน์ ยืนยันว่า ได้พยายามทำหน้าที่รายงานข่าวอย่างเป็นกลางที่สุดแล้ว แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า นิยามความเป็นกลางของแต่ละฝ่ายไม่ตรงกัน จึงทำให้ไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าการรายงานข่าวการเมืองที่เป็นกลางต้องทำอะไร ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงพบว่าไม่สามารถทำได้ทั้ง 100 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากมีปัจจัยหลายด้านเข้ามาแทรกแซง ให้การรายงานข่าวเกิดความไม่เป็นกลาง

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ พบว่า การรายงานข่าวที่มีความเป็นกลาง จะมีมากที่สุดในกลุ่มของผู้สื่อข่าว เพราะผู้สื่อข่าวจะทำหน้าที่ในการรายงานข่าวตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และรายงานให้กองบรรณาธิการได้รับทราบตามหน้าที่ ส่วนจะมีการนำเสนอออกอากาศหรือไม่ ในสัดส่วนเท่าใด ถือเป็นหน้าที่ของกองบรรณาธิการ ที่จะได้รับนโยบายจากฝ่ายบริหารอีกครั้งหนึ่ง

อรัญญา อุ่นแสง บรรณาธิการข่าว สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี²⁵ ให้สัมภาษณ์ว่า

ถ้าถามว่ามีใครเป็นกลางได้หมดหรือไม่ก็เชื่อว่าไม่มีใครเป็นกลางได้ทั้งหมด เพราะความเป็นกลางบางครั้ง มันไม่สามารถมีดัชนีตัวไหนชี้วัดได้โดยตรง แต่มันขึ้นอยู่กับว่าสิ่งที่เรานำเสนอไปมันรอบด้านหรือไม่ มันเป็นการที่นำเสนอข่าวโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนตัดสินใจเอง เพราะว่าบทบาทของสื่อที่ดีเราไม่ควรเป็นผู้พิพากษาเองไปตัดสินเองว่าอะไรถูก อะไรผิด แต่เรานำเสนอข้อมูลที่รอบด้านเพื่อให้ประชาชนเป็นคนตัดสินใจดีกว่าว่าสิ่งที่เรานำเสนอเป็นกลางหรือไม่เป็นกลาง เพราะบางครั้งความเป็นกลางขึ้นอยู่กับความรู้สึกของคนดูเหมือนกัน

²⁵ สัมภาษณ์ อรัญญา อุ่นแสง, บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี,

สมชาย แก้วเกิด บรรณาธิการบริหารงานข่าวสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์²⁶ ยอมรับว่า เรื่องความเป็นกลางในการรายงานข่าวเป็นเรื่องที่พูดยาก เพราะด้วยโครงสร้างของช่อง 9 ที่ก็ทุกคนทราบดีว่า เป็นหน่วยงานของรัฐ แม้ว่าจะถูกนำเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แล้วก็ตาม แต่ในนโยบายการรายงานข่าว โดยเฉพาะข่าวการเมืองของช่อง 9 เอง เราก็จะพยายามที่จะให้พื้นที่ในการออกอากาศของทุกฝ่ายเท่ากัน จะทำให้การรายงานข่าวของทุกฝ่ายมีความเสมอภาคกันมากที่สุด แต่ก็ต้องยอมรับว่า เรื่องนี้มันทำกันทุกวันไม่ได้ ขึ้นอยู่กับว่าวันนั้นฝ่ายไหนมีข่าวมากมีขำน้อย ทำให้การรายงานข่าวบางวันมันไม่ครบทุกด้านตามที่อยากให้เป็น

สกล จินดาวรรณ ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์²⁷ ยอมรับว่า

การรายงานข่าวการเมืองในเรื่องของความเป็นกลาง แน่นนอน ช่อง 11 ไม่เป็นกลางเท่าช่องของเอกชนอื่น ๆ เพราะว่าเป็นช่องที่รัฐบาลเป็นเจ้าของ เราก็ต้องรายงานข่าวส่วนของรัฐบาลมากกว่า และบางครั้งอาจเรียกได้ว่ารายงานข่าวเข้าข้างรัฐบาล ไม่ค่อยนำเสนอข่าวของทางฝ่ายค้านหรือกลุ่มตรงข้าม

นภจรัส ใจเกษม ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3²⁸ ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อใดก็ตามที่มีการนำเสนอความคิดเห็นของตัวเอง ก็ต้องยอมรับความจริงว่ามันไม่มีความเป็นกลางไปได้ เมื่อไรก็ตามที่เรามีการนำเสนอความคิดเห็นของตัวเอง เพราะว่าแต่ละคนมีความคิดเห็นไม่เหมือนกัน บางคนอาจจะชอบฝ่ายหนึ่ง บางคนอาจจะชอบอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อไรก็ตามที่เรานำเสนอความเห็นมันก็จะไม่เป็นกลางทันที แต่ถามว่า ถ้านำเสนอข่าว ดุ่น ๆ บางที เราต้องคิดถึงคนดูที่อาจจะไม่ได้ติดตามเรื่องนี้มาตลอด หรือว่าไม่ได้มีการศึกษาที่สูงนัก อาจเป็นชาวบ้าน

²⁶ สัมภาษณ์ สมชาย แก้วเกิด ,บรรณาธิการบริหารงานข่าว สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์, 26 มิถุนายน 2550

²⁷ สัมภาษณ์ สกล จินดาวรรณ, ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์, 18 มิถุนายน 2550.

²⁸ สัมภาษณ์ นภจรัส ใจเกษม, ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3, 15 มิถุนายน 2550.

พ่อค้า แม่ค้า คนทำนา เกษตรกร บางที หากบริโภคข้อมูลเพียง ๆ เขาอาจจะไม่เข้าใจ หรือเอาไปคิดต่อได้ ข้อดีของการนำเสนอความคิดเห็นของเราคือ มันทำให้ชาวบ้านจริง ๆ นำไปคิดต่อได้ แต่อีกมุมก็คือ สื่อไม่เป็นกลาง แต่หากจะนำเสนอให้มีการถ่วงดุลกัน ก็จะต้องนำเสนอแบบมีพิธีกร 2 คน แสดงความคิดเห็นกันคนละฝ่าย หาเหตุผลเข้ามาแลกเปลี่ยนกัน วิพากษ์กันในรายการทางหน้าจอ เพื่อให้มีความคิดเห็นทั้ง 2 ฝ่าย ถ้าวิเคราะห์คนเดียวแสดงความคิดเห็นคนเดียวมันก็ไม่เป็นกลาง จะเป็นการชี้นำด้วยซ้ำ

ขณะที่มุมมองของกลุ่มนักวิชาการ มีความเห็นว่า สื่อโทรทัศน์มีความพยายามที่จะทำให้การรายงานข่าวการเมืองมีความเป็นกลางมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความเป็นเจ้าของสื่อ ที่จะมาเป็นตัวกำหนดว่าการรายงานข่าวนั้น ๆ จะสามารถรายงานอย่างเป็นกลางและตรงไปตรงมาได้มากน้อยเพียงใด และเห็นว่าการรายงานข่าวที่มีความเป็นกลางต้องพิจารณาที่เนื้อหาข่าว ไม่ใช่สัดส่วน ครึ่งต่อครึ่งของเวลาในการออกอากาศเท่านั้น รวมถึงปัจจัยเรื่องความเป็นเจ้าของสื่อโทรทัศน์ทำให้เรื่องความเป็นกลางในการรายงานข่าวเป็นเรื่องยากที่จะทำได้ในทางปฏิบัติ

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย²⁹ ให้ความเห็นเรื่องความเป็นกลางในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ว่า

การรายงานข่าวอย่างเป็นกลางต้องดูว่า เรากำหนดเรื่องความเป็นกลางอย่างไร ความเป็นกลางไม่จำเป็นต้องเป็น 50:50 เสมอ นะ บางทีอาจจะ 60:40 หรือว่า 70:30 ก็ได้ ตรงนี้ขึ้นอยู่กับภาระซึ่งน้ำหนักข่าวของผู้สื่อข่าว ของกองบรรณาธิการ ต้องดูว่าข่าวไหนมีประโยชน์ ข่าวไหนมีน้ำหนักควรที่จะนำเสนอออกอากาศให้ประชาชนรับทราบข้อมูล ตรงนี้ขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของสื่อเอง แต่ว่าต้องยอมรับว่า ด้วยโครงสร้างของสถานีโทรทัศน์ในปัจจุบันที่ทุกช่องอยู่ภายใต้การเมือง ทำให้การรายงานข่าวที่เป็นกลางจะเน้นไปทางภาครัฐจะเป็นส่วนมาก แต่เท่าที่ดูส่วนใหญ่ก็จะมีรายงานความเคลื่อนไหว ความเป็นไปของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ทุก ๆ ฝ่ายนะ แต่ไม่ได้มีปริมาณที่เท่ากันทุกฝ่ายเท่ากันเอง ก็เหมือนกับว่า สื่อได้เปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้ชี้แจงผลงาน ได้ตอบโต้กันผ่านสื่อแล้ว

²⁹ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา³⁰ ให้สัมภาษณ์ว่า

ความเป็นกลางในทางวิชาชีพ คือการที่บรรณาธิการข่าว และผู้สื่อข่าวได้ทำการคัดเลือกข่าว และทำหน้าที่ Gate Keeper ซึ่งในปัจจุบัน สถานีโทรทัศน์เกือบทุกช่อง สามารถทำหน้าที่นี้ได้ดีในระดับหนึ่ง ตั้งแต่เรื่องกระบวนการคัดกรองข่าว เพื่อออกอากาศสู่สายตาประชาชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวผ่านการตัดสินใจโดยใช้ความรู้ความสามารถในเชิงวิชาชีพ ทั้งใช้การคัดกรองด้วย Agenda Setting และทำหน้าที่เป็น Gate Keeper ซึ่งเป็นสิ่งที่นักวิชาชีพสื่อสารมวลชน จะต้องดำเนินการก่อนที่จะส่งสารให้ผู้รับสาร ซึ่งสารที่ถูกส่งออกไปนั้นก็ถือว่า มีการทำหน้าที่โดยวิชาชีพอย่างเป็นกลางแล้ว แต่ในทางวิชาการเชื่อว่า ความเป็นกลางในการรายงานข่าวเป็นเรื่องที่ไม่มีอยู่จริง และไม่สามารถพิสูจน์ได้ เพราะไม่มีข้อบังคับ หรือบทบัญญัติได้ที่ระบุว่าความเป็นกลางในการรายงานข่าวคืออะไร ไม่มีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน

สอดคล้องกับมุมมองขององค์กรวิชาชีพ และกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ที่ทั้งหมดมีความเห็นสอดคล้องกันกับกลุ่มนักวิชาการ โดยเห็นตรงกันว่า สื่อโทรทัศน์มีความพยายามที่จะรายงานข่าวให้เกิดความเป็นกลางโดยอาศัยรูปแบบในการรายงานที่เปิดโอกาสให้กลุ่มการเมืองได้มีพื้นที่ในการชี้แจง และตอบโต้ทางการเมือง แต่โดยเนื้อหาของข่าวแล้วจะเป็นการเปิดพื้นที่ให้ทั้ง 2 ฝ่ายตอบโต้กันไปมา ซึ่งอาจไม่ส่งผลประโยชน์ใด ๆ กับประชาชนผู้รับสาร แต่ทั้งนี้ ความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์จะมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยความเป็นเจ้าของสื่อ ซึ่งจะส่งผลให้การรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ได้รับผลกระทบเรื่องความเป็นกลางในการรายงานข่าว

สุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย³¹ มองว่า

สื่อโทรทัศน์ในปัจจุบันมีความพยายามที่จะนำเสนอข่าวการเมืองอย่างเป็นกลาง โดยเฉพาะการจัดเวลาให้กับทั้ง 2 ฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น แต่ก็ยังเป็นเพียง

³⁰ สัมภาษณ์ สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 20 กรกฎาคม 2550.

³¹ สัมภาษณ์ สุริยะใส กตะศิลา, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย, 23 มิถุนายน 2550.

รูปแบบไม่ใช่เนื้อหา โดยเฉพาะการพยายามนำประเด็นที่เป็นสาระของข่าวมาให้เกิดการถกแถลงกันมากกว่าปล่อยให้ 2 ฝ่ายพูดแบบโต้กันไปกันมา ซึ่งคนดูก็อาจไม่ได้ประโยชน์หรือเป็นความขัดแย้งที่ไม่สร้างสรรค์อะไร

ด้านโสภิต หวังวิวัฒนา ผู้อำนวยการบริหารสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย³²

เห็นว่า

ความเป็นกลางในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ ยังถูกตั้งคำถามอยู่พอสมควร อย่างเช่น กรณี ไอทีวี ที่ผ่านมาเป็นโทรทัศน์ของชินคอร์ปฯ ซึ่งก็คือปัญหา หรือว่าช่อง 11 ชัดเจนว่าช่อง 11 ก็เป็นเครื่องมือของกรมประชาสัมพันธ์ หน่วยงานของรัฐ ทุกอย่างไปเกี่ยวพันอยู่กับเรื่องโครงสร้างความเป็นเจ้าของทั้งสิ้น

มุมมองด้านสิทธิและเสรีภาพ ในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์

1. สิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ภายใต้กรอบจรรยาบรรณ

หากมองจากประวัติศาสตร์ความคิดของการใช้สื่อของรัฐและการควบคุมการใช้สื่อของเอกชน จะเห็นได้ว่ารัฐมีความเชื่อว่าสิทธิเสรีภาพในการใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์เป็นของรัฐ อันสอดคล้องกับฐานคติในด้านการปกครองที่สืบทอดมาในอดีตกาล การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 และความพยายามในการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยบนแนวความคิดเสรีภาพเสมอภาคและภราดรภาพ เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับธรรมเนียมความเชื่อดั้งเดิมในเรื่องบุญ-กรรม ซึ่งถ่ายทอดมาจากสถาบันศาสนา และขัดแย้งกับการปกครองแบบศักดินาและสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่อาศัยความสัมพันธ์แนวดิ่งแบบเจ้ากับไพร่หรือระบบอุปถัมภ์เป็นศูนย์กลาง รัฐที่ยังคงมีฐานคติเช่นนี้ จึงมิได้มีความมุ่งหมายที่จะใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพของพลเมือง

ในอีกด้านหนึ่ง รัฐก็ให้สัมปทานแก่เอกชนเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ นอกเหนือจากการใช้สื่อเพื่อประโยชน์ทางการเมือง เนื่องจากเชื่อว่ารัฐเป็นเจ้าของคลื่นและมีอำนาจในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น มิใช่เพื่อสิทธิเสรีภาพตามความเชื่อใน

³² สัมภาษณ์ โสภิต หวังวิวัฒนา, ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, 14 กรกฎาคม 2550.

ระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นรัฐจึงควบคุมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารและการแสดงความคิดเห็น
วิพากษ์วิจารณ์รัฐอย่างเข้มงวดตลอดมา³³

ตารางที่ 4.10

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชน
เกี่ยวกับประเด็นสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมือง
ของสื่อโทรทัศน์ภายใต้กรอบจรรยาบรรณ

ประเด็นสิทธิและเสรีภาพ ในการรายงานข่าวการเมือง	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- มีสิทธิและเสรีภาพในระดับ ของผู้สื่อข่าว	6	6	6	2	3
- ไม่มีกรอบควบคุมการใช้ สิทธิและเสรีภาพของสื่อ	6	5	5	2	2
- ไม่มีเสรีภาพเพราะถูก โครงสร้างองค์กร และ การเมืองแทรกแซง	3	4	2	2	3
- สื่อพยายามเซ็นเซอร์ตัวเอง	3	3	3	2	3
- อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นผลการสัมภาษณ์ กลุ่มนักวิชาชีพ ทั้งระดับผู้บริหาร
ฝ่ายข่าว บรรณาธิการข่าวการเมืองและผู้สื่อข่าว เห็นตรงกันว่า สื่อโทรทัศน์มีสิทธิและเสรีภาพใน
การรายงานข่าวการเมืองในกลุ่มของผู้สื่อข่าวมากที่สุด เพราะผู้สื่อข่าวมีสิทธิและเสรีภาพ
อย่างเต็มที่ในการรายงานข่าว และสถานการณ์ความเป็นไปทางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงที่มี

³³ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทย: โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมือง
และผลกระทบต่อเสรีภาพ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544),
น. 299-361.

การรายงานสดจากพื้นที่ ซึ่งสถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจะให้สิทธิและเสรีภาพแก่ผู้สื่อข่าวในการรายงานข่าวอย่างเต็มที่โดยไม่ต้องผ่านการคัดกรองข่าวจากกองบรรณาธิการ แต่กรณีที่ข่าวที่ผู้สื่อข่าวรายงานมายังกองบรรณาธิการตามปกติก็ต้องผ่านกระบวนการคัดกรอง ก่อนที่จะนำออกอากาศ ซึ่งระหว่างกระบวนการคัดกรองข่าวสารนั้นมักมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจัยที่สำคัญก็คือ ปัจจัยนโยบาย และโครงสร้างองค์กร โดยพบว่ามีองค์กรสื่อโทรทัศน์ 3 แห่งที่เป็นของรัฐจะถูกการแทรกแซงจากนโยบายขององค์กรในการรายงานข่าวมากที่สุด แต่ไม่ถึงระดับที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่จะยอมรับไม่ได้ ทั้งนี้การทำงานของกองบรรณาธิการก็จะมีสิทธิและเสรีภาพลดลงจากผู้สื่อข่าว

นอกจากนี้ยังพบว่า สถานีโทรทัศน์ในส่วนที่มีโครงสร้างการบริหาร เป็นหน่วยงานของรัฐ จะมีสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมือง เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น โดยกองบรรณาธิการข่าว จะได้รับคำสั่งโดยตรงจากฝ่ายบริหารให้ทำข่าวตอบสนองนโยบาย หรือไม่ก็เลือกที่จะเซ็นเซอร์ตัวเอง โดยการหลีกเลี่ยงการคัดเลือกข่าวที่จะมีผลกระทบต่อองค์กรออกมานำเสนอ

นิโคลัส การ์นแฮม³⁴ ได้วิเคราะห์ไว้ว่า การที่ระบบสื่อวิทยุและโทรทัศน์มีรายการโฆษณาเป็นรูปแบบหลักรูปแบบหนึ่งของรายการทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าระบบสื่อวิทยุและโทรทัศน์เป็นหน่วยงานเศรษฐกิจที่มีบทบาททางอ้อมในการผลิตมูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ให้แก่ภาคการผลิตอื่น ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น รายการโฆษณานอกจากจะให้ข้อมูล/ภาพลักษณ์ของสินค้าเพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการซื้อและความจงรักภักดีต่อสินค้านั้นๆ โดยอ้อมหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจงแล้ว โฆษณายังมีหน้าที่ในการขายอุดมการณ์ของระบบทุนนิยมให้แก่ผู้บริโภคสื่อและผู้บริโภคสินค้าไปพร้อม ๆ กัน

กรรวิ ัญญะตุลย์ บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3³⁵ ยอมรับว่า

เสรีภาพของสื่อไทยในวันนี้ไม่ได้มีอย่างที่เราคิด แต่เราทำข่าว มันสอดคล้องกับนโยบายขององค์กรด้วย ว่านโยบายของเราไม่ได้เจาะลึกอะไร แค่รายงานไปตามสถานการณ์ เพียงแต่เรารายงานสถานการณ์รอบด้านหรือเปล่า จริง ๆ ณ วันนี้มันไม่ได้รอบด้าน ส่วนใหญ่เราจะเน้นไปในฝ่ายบริหาร ฝ่ายค้าน ฝ่ายตรวจสอบ

³⁴ นิโคลัส การ์นแฮม, อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, น. 299-361.

³⁵ สัมภาษณ์ กรรวิ ัญญะตุลย์, บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3, 25 มิถุนายน 2550.

เราจะรายงานน้อยมาก เว้นแต่องค์กรอิสระ ที่เข้าไปตรวจสอบ เช่น ปปช. คตส. แกลงข่าวเราก็จะไปทำ แต่ถามว่าจะให้เราเจาะลึกข้อมูลเองอย่างเช่น ทรัพย์สินของ พ.ต.ท.ทักษิณ หายไปไหนแล้วไปอยู่ตรงไหน คอร์รัปชันจริงหรือไม่ เราไม่เคยทำ และไม่มียุทธศาสตร์ด้วย เพราะว่าถูกการเมืองแทรกแซงโดยตลอด

ขณะที่สมโภชน์ ไตรรักษา ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7³⁶

ยืนยันว่า

เรื่องของสิทธิ เสรีภาพ ในการรายงานข่าว เราสามารถทำได้เต็มที่ หัวหน้า ไม่เคยสั่งห้ามนำเสนอข่าวนั้นข่าวนี้ เราสามารถนำเสนอตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ แต่เราจะไม่มีการนำเสนอข่าวในลักษณะของการยั่วยุ หรือว่าปลุกกระตมให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมา เพราะว่ามีนโยบายในการนำเสนอข่าวของช่อง 7 ก็คือการให้น้ำหนักของทุกฝ่ายเท่ากัน ผู้ใหญ่ไม่เคยเข้ามาแทรกแซง เขาให้ความไว้วางใจเรา ในการรายงานข่าว อาจจะด้วยวุฒิภาวะของเรา ทำให้ผู้ใหญ่เชื่อใจได้ว่าเราสามารถตัดสินใจได้ แต่บางเรื่องถ้ามันกระทบกับบุคคลหลายฝ่าย หรือว่าเป็นเรื่องที่ใหญ่มากเราจะปรึกษาผู้ใหญ่ก่อน เราจะเน้นการเดินทางสายกลาง สร้างความสมดุลของข่าว และตรงไปตรงมา

เช่นเดียวกันกับ รูปนีย์ เอียดศรีไชย ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี³⁷

ที่ยืนยันว่า

การทำข่าวของผู้สื่อข่าวการเมืองทุกช่องค่อนข้างที่จะมีอิสระมาก จะเห็นได้จากเมื่อมีเหตุการณ์อะไรที่น่าสนใจ หรือเป็นการแถลงข่าวด่วน ผู้สื่อข่าวก็จะโทรไปบอกกองบรรณาธิการข้างในสถานีว่า มีเรื่องนี่ต้องเข้าข่าวด่วนเข้าทันที ซึ่งกองบรรณาธิการก็จะให้ความไว้วางใจกับผู้สื่อข่าวที่อยู่นอกสถานที่ค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นทำเนียบรัฐบาล ซึ่งการที่เราทำข่าวเองและรายงานเอง ก็เท่ากับว่าเรามีอำนาจในการตัดสินใจ คล้าย ๆ ทำหน้าที่เป็น บ.ก. สนามไปในตัว แล้วมันมีอะไรเบ็ดเสร็จอยู่ตรงนี้ ซึ่งมันทำให้เรารู้สึกว่า มันมีอิสระแล้วทำงานได้เต็มที่ ก็

³⁶ สัมภาษณ์ สมโภชน์ ไตรรักษา, ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7, 4 กรกฎาคม 2550.

³⁷ สัมภาษณ์ รูปนีย์ เอียดศรีไชย, ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี, 26 มิถุนายน 2550.

เลยรู้สึกว่าเป็นอิสระ และก็มีเสรีในการที่จะทำงานตรงนี้ มีบ้างที่อย่างการเมืองที่
ล่อแหลม กับเรื่องที่ดินเหม่ หรือพูดจาอะไรที่มันเสียดสี ทางกองบรรณาธิการก็
จะเป็นผู้คอยกลั่นกรองว่าให้ระมัดระวัง แต่ไม่เคยสั่งการว่าห้ามตรงไหนหรืออะไร
มีบางครั้งที่มีเรื่องไหนที่มีคำพูดที่ไม่ดีก็ให้ระมัดระวังเท่านั้น

ขณะที่องค์กรภาคประชาชนและองค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชน เห็นตรงกันว่า การทำ
หน้าที่ในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ยังไม่มีสิทธิและเสรีภาพในการทำงานอย่าง
เต็มที่ และมีเสรีภาพอย่างจำกัด เนื่องจากสื่อโทรทัศน์ส่วนใหญ่ยังถูกครอบงำจากทั้งอำนาจทุนและ
อำนาจรัฐ ทำให้นักข่าวต้องยอมเซ็นเซอร์ตัวเองหรือลดทอนสิทธิของตัวเอง ด้วยการเลือกที่จะไม่ทำข่าว
ที่กระทบต่อผลประโยชน์เจ้าของสื่อหรืออำนาจรัฐที่กำลังอยู่ขั้นหนึ่ง เสรีภาพของสื่อจึง
กลายเป็นความพึงพอใจของอำนาจทุนและอำนาจรัฐไปในที่สุด

สุพิณญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ³⁸ ให้
สัมภาษณ์ว่า

ตราบใดที่สื่อยังมีโครงสร้างองค์กรอยู่ภายใต้การเมือง หรือรัฐบาล ทั้งในทาง
พฤตินัย หรือว่านิตินัย สื่อก็จะเป็นอิสระ ประชาชนก็จะได้ประโยชน์จากการ
รับรู้ข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์น้อย แต่ก็เชื่อว่าสื่อยังถูกแทรกแซงโดยกอง
บรรณาธิการให้การนำเสนอเป็นไปตามนโยบายขององค์กรอยู่แล้ว ตอนนี้ก็พูดได้ชัด
ว่า สื่อยังไม่มีอิสรภาพในการนำเสนออย่างแท้จริง ทั้งช่อง 3 ช่อง 7 ที่เป็นเอกชน
แต่ก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจการเมือง และการทหาร ส่วนช่อง 5 ช่อง 9 และช่อง 11
ก็เป็นสื่อของรัฐ ที่เคยเหมือนจะมีก็คือช่องไอทีวี ที่ประกาศตัวเองว่าเป็นสื่อเสรี
แต่สุดท้ายก็ถูกครอบงำโดยกลุ่มทุนโดยผู้ถือหุ้น พอมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็ถูก
แทรกแซงโดยภาครัฐ ทำให้ไม่เกิดสถานีโทรทัศน์ที่เป็นเสรีจริง ๆ ตอนนี้ก็ต้อง
ขึ้นอยู่กับว่า ไอทีวีเองจะมีความกล้าในการทำสถานีให้เป็นสื่อที่มีอิสระได้มาก
แค่ไหน เพราะว่าโดยโครงสร้างปัจจุบันสื่อพยายามที่จะเซ็นเซอร์ตัวเองมากมี
อิสระไม่ถึง 50%

³⁸ สัมภาษณ์ สุพิณญา กลางณรงค์, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ,
21 มิถุนายน 2550.

ขณะที่นักวิชาการ มีความเห็นที่สอดคล้องกันกับกลุ่มองค์กรภาคประชาชนและองค์กรวิชาชีพ ในเรื่องการถูกรวบงำโดยปัจจัยต่าง ๆ ทั้งเรื่องความเป็นเจ้าของสื่อ หรือปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยเชิงพาณิชย์ แต่ขณะเดียวกันมองว่า สื่อยังคงมีสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมืองในระดับที่มากพอสมควร โดยเฉพาะเสรีภาพในวิชาชีพ ที่จะเรียกร้องหากถูกแทรกแซงการทำงาน ในขณะที่เสรีภาพภายใต้กรอบจรรยาบรรณของสื่อมวลชน มองว่าในปัจจุบันยังไม่มีผู้กำหนดกรอบจรรยาบรรณ หรือข้อปฏิบัติเกี่ยวกับเสรีภาพในการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ที่ชัดเจน

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย³⁹ ให้สัมภาษณ์ว่า

สื่อมีเสรีภาพมากพอสมควรในการรายงานข่าวการเมือง เพียงแต่บางครั้งมันอาจจะเกินไปด้วยซ้ำ ก็ต้องมีกองบรรณาธิการคอยเซ็นเซอร์ว่าอะไรควรออกอากาศ อะไรไม่ควรออกอากาศ เพื่อไม่ให้กระทบต่อนโยบายองค์กร หรือว่าภาพลักษณ์ของสถานี แต่ว่าจะเรียกว่าสื่อไม่มีเสรีภาพในการรายงานข่าวเลยก็ไม่ใช่ เพราะฉะนั้นนักข่าวในพื้นที่ที่มีการรายงานข่าวเข้าไปในสถานี ก็ไม่ได้ถูกควบคุมโดยตรงจากกองบก. เพราะฉะนั้นเขามีเสรีภาพในการรายงานข่าวในระดับหนึ่ง แต่ถ้ามองในแง่ของการออกอากาศข่าว ก็ต้องพิจารณาในอีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะมีปัจจัยหลายด้าน ทั้งปัจจัยเชิงพาณิชย์ โครงสร้างองค์กร การอุปถัมภ์ คำขอร้องจากฝ่ายนั้น ฝ่ายนี้ ย่อมมีผลกับการออกอากาศข่าวอยู่แล้ว และบางทีนอกจากเรื่องของโครงสร้างองค์กรที่เป็นของรัฐจะมีผลแล้ว สื่อก็สามารถถูกควบคุมได้อีกหลายทาง อย่างเช่น การส่งคนไปขอความร่วมมือให้ออกอากาศข่าวนั้น ข่าวนี้นี้ หรือว่าส่งคนของตนเองไปคอยควบคุมการผลิตข่าวให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ มีการบังคับสถานีโทรทัศน์ให้รับคนของตนเองเข้าไปคอยสอดส่องดูแลการทำงาน ก็ทำให้คนทำข่าวจริง ๆ ทำงานได้ไม่เต็มที่

สุรสิทธิ์ วิทย์รัฐ อาจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา⁴⁰ ให้สัมภาษณ์ว่า

³⁹ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

⁴⁰ สัมภาษณ์ สุรสิทธิ์ วิทย์รัฐ, อาจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 20 กรกฎาคม 2550.

สื่อมีเสรีภาพในทำหน้าที่ตามกรอบวิชาชีพอย่างเต็มที่ รวมถึงการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ หากถูกละเมิดหรือก้ำก่ายการทำงาน อย่างเช่นกรณีของทีไอทีวี ที่จะต้องเปลี่ยนเป็น SDU ต้องถูกคนของกรมประชาสัมพันธ์มาคุมการคัดกรองข่าว ทำให้เกิดความอึดอัดในการทำงาน เขาก็ยังมีการลุกขึ้นมาเรียกร้องต่อสมาคมวิชาชีพ ซึ่งนี่คือเสรีภาพตามกรอบวิชาชีพ แต่ไม่ใช่เสรีภาพภายใต้กรอบจรรยาบรรณ เพราะการกำกับดูแลการใช้สิทธิเสรีภาพภายใต้กรอบจรรยาบรรณ มันมีปัญหาอยู่ที่ว่า กรอบจรรยาบรรณมันอยู่ตรงไหน เพราะว่าเราไม่มีกรอบจรรยาบรรณ แต่ว่าตัวที่กำหนดเสรีภาพส่วนใหญ่จะเป็นตัวองค์กรมากกว่า ตัวชี้วัดว่าจะมีเสรีหรือไม่คือองค์กรมากกว่า เพราะว่าจรรยาบรรณไม่มีกรอบที่ชัดเจน

2. ประสิทธิภาพของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสื่อ

หลังการปฏิวัติของนิสิตนักศึกษาและประชาชนในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ พฤษภาคม พ.ศ. 2535 จะเห็นได้ว่า ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 แม้จะมีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นคล้ายคลึงกับมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 แต่ก็ได้ตัดประเด็นสำคัญออกไป 3 ประเด็น คือ 1) เรื่องการห้ามปิดโรงพิมพ์ 2) เรื่องการห้ามทำการพิมพ์ และ 3) เรื่องการตรวจเนื้อหาข่าวและบทความในระหว่างเวลาที่อยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม ให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย ส่วนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ได้บัญญัติให้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้ในมาตร 40 โดยมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ข้อแตกต่างอยู่ที่วรรค 3 เรื่องการปิดโรงพิมพ์ ซึ่งในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2517 บัญญัติไว้ว่า “การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อบั่นรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปิดโรงพิมพ์ หรือห้ามทำการพิมพ์”

ในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชนในรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ ตลอดระยะเวลา 60 ปี ได้ให้การรับรองเฉพาะหนังสือพิมพ์โดยเว้นเรื่องของสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ มาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 จึงได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 39 วรรค 4 ดังนี้

การให้เสนอข่าวหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อน โฆษณาจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ใน ภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่าง เวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศให้ กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งได้ตราขึ้น ตามความในวรรคสอง

การควบคุมเนื้อหารายการและการระงับการเสนอข่าวและข้อมูลเป็นเครื่องมือที่ ทรงพลังของรัฐบาลและฝ่ายการเมืองในการลดรอนสิทธิและเสรีภาพของคู่ต่อสู้ทางการเมืองและ ของประชาชน แม้ว่าสภาพการณ์ในด้านสิทธิและเสรีภาพจะคลี่คลายไปในทางให้สิทธิและ เสรีภาพมากขึ้น หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 แต่รัฐบาลจากการเลือกตั้ง เช่น รัฐบาล นายบรรหาร ศิลปอาชา (กรกฎาคม 2538 – พฤศจิกายน 2539) ก็ยังคงอาศัยมาตรการ การตรวจเซ็นเซอร์โดยตรงและโดยอ้อมเพื่อควบคุมสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยเฉพาะ วิทยุและโทรทัศน์ จากรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ปี 2539 ของคณะกรรมการประสานงาน องค์การสิทธิมนุษยชน (กปส.) ระบุว่า รัฐบาลใช้วิธีการควบคุมโดยการดักเตือน โดยการใช้ตำรวจ สอบประวัติ การโยกย้ายนักข่าว การตรวจสอบ การห้ามเผยแพร่ข่าวหรือรายการ การยกเลิก รายการ ตลอดจนใช้วิธีก่อให้เกิดความหวาดกลัวไม่ยากขัดแย้งกับรัฐบาล⁴¹

⁴¹ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทย: โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมือง และผลกระทบต่อเสรีภาพ, น. 299-361.

ตารางที่ 4.11

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชน
เกี่ยวกับประเด็นประสิทธิภาพของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสื่อ

ประเด็นประสิทธิภาพของ กฎหมายคุ้มครองสื่อ	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- เห็นว่ากฎหมายคุ้มครองสื่อ ไม่สามารถนำมาใช้ได้จริง ในทางปฏิบัติ	6	5	6	-	1
- มองว่ากฎหมายนำมาใช้ได้ แต่ขึ้นอยู่กับผู้นำมาบังคับใช้	-	5	-	2	2
- เห็นว่าตัวบทกฎหมายมาใช้ ได้เป็นรูปธรรมแล้ว แต่ยัง ยากต่อการนำมาปฏิบัติ	-	6	6	2	2
- คำนึงถึงนโยบายองค์กรมาก กว่ากฎหมายคุ้มครองสื่อ	6	6	6	2	3
- อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า ผลการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ ส่วนใหญ่ทั้งในระดับผู้บริหารฝ่ายข่าว บรรณาธิการข่าวการเมืองและผู้สื่อข่าว เห็นตรงกันว่า ข้อกฎหมายคุ้มครองสื่อที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญในช่วงที่ผ่านมา เป็นเพียงเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่ามีการบัญญัติข้อกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสื่อ เพื่อเติมเต็มระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ไม่สามารถนำมาใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ เพราะว่า โครงสร้างการบริหารงานสื่อโทรทัศน์เกือบทุกช่อง อยู่ภายใต้อำนาจรัฐ และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนที่ถูกแทรกแซงการทำงานโดยไม่เป็นธรรมก็สามารถนำข้อกฎหมายคุ้มครองสื่อมาใช้ฟ้องเรียกร้องความเป็นธรรมกลับคืนมาได้ แต่ในความเป็นจริงผู้สื่อข่าวที่ถูกแทรกแซงก็ต้องถูกเลิกจ้าง และใช้เวลาต่อสู้คดียาวนาน

อชฌา สุวรรณปากแพร ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี⁴² ให้สัมภาษณ์ถึงเรื่องข้อกฎหมายคุ้มครองสื่อว่า

กฎหมายไทยที่ระบุไว้ชัดเจนว่าให้อิสระเสรีกับสื่อมวลชน แต่พอจริง ๆ เข้าก็มีการแทรกแซงเข้ามาในลักษณะของบุคคลต่อบุคคล คือ เราทำทีวีในปัจจุบัน เรายังไม่มี Regulator จริง ๆ เราก็มีองค์กรที่ดูแลทีวี คือ ความถี่นี้ ความถี่นั้น กสช. ก็ยังไม่เกิด เช่น ช่อง 3 ได้สัมปทานจาก อ.ส.ม.ท. และ อ.ส.ม.ท. รับสัมปทานมาจากสำนักนายก UBC รับสัมปทานมาจาก อ.ส.ม.ท. ช่อง 5 เป็นคำปรารภของจอมพลสฤษดิ์ ให้ตั้งแต่ไม่มีใบอนุญาต ช่อง 7 เมื่อก่อน รับสัมปทานจากช่อง 5 ตอนนีรับสัมปทาน จาก กองทัพบก ส่วน ITV ได้รับสัมปทานจากสำนักนายก ช่อง 11 ได้รับใบอนุญาตจากรัฐบาล เคเบิลทีวีต่างจังหวัดได้รับสัมปทานใบอนุญาตจากกรมแรงงาน ลองคิดว่ามันมันวุ่นแค่ไหน คือไม่ใช่เป็นหน่วยงานเดียว แต่มาตรฐานมันก็ต่างกันแล้ว พอเราจะทำให้มันมีกฎเกณฑ์ ที่มันชัดเจน เพราะมันมีหลายหน่วยงาน กทช. คือคนที่กำหนด ก็เป็นภาพรวมทั่วไป นี่คือการละเอะของบ้านเราที่จัดสรรสื่อ

กนก รุจิโมระ บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5⁴³ ให้สัมภาษณ์ว่า “ข้อกฎหมายบางอย่างกฎหมายถูกออกโดยรัฐบาล เราไม่ได้เรียกร้องด้วยตัวเอง แต่เรื่องร้องเรียนต่าง ๆ ที่พวกเราเรียกร้องไป ก็เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน”

กรรวิ ธีญะตุลย์ บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3⁴⁴ มองว่าส่วนใหญ่ กฎหมายที่ออกมาจะเป็นในส่วนของหนังสือพิมพ์ แต่ในส่วนของวิทยุหรือโทรทัศน์ มันค่อนข้างจะยาก เพราะว่ามันมีเรื่องสัญญาเข้ามา อย่างวิทยุสัญญาปีต่อปี และวิทยุโน้นไม่ได้เป็นวิทยุที่ประชาชนตั้งขึ้นมา แต่เป็นวิทยุของทหาร ของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งขึ้นตรงกับรัฐ รัฐ ก็คือรัฐมนตรี ไม่ใช่รัฐคือประชาชน จึงมีความพยายามผลักดันให้มีสื่อของประชาชนอย่างแท้จริง ถึงจะมี

⁴² สัมภาษณ์ อชฌา สุวรรณปากแพร, ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี, 11 กรกฎาคม 2550.

⁴³ สัมภาษณ์ กนก รุจิโมระ, บรรณาธิการข่าวการเมือง ททบ. 5, 24 มิถุนายน 2550.

⁴⁴ สัมภาษณ์ กรรวิ ธีญะตุลย์, บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3, 25 มิถุนายน 2550.

แนวทางที่จะได้เสรีภาพอย่างแท้จริง แล้วที่ผ่านมา พวกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสื่อ ส่วนใหญ่ก็ยังไม่ครอบคลุม และไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง เพราะยังไม่เป็นรูปธรรม มันมีแต่โครงออกมาเท่านั้นเอง แล้วการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพที่แท้จริง มันเป็นการต่อสู้อย่างโดดเดี่ยว อย่างเช่น กลุ่มที่ออกจาก ไอทีวี. พวกนี้ต่อสู้อย่างอิสระ ด้วยตัวคนเดียว ด้วยความเข้มแข็งของมัน มันไม่มีองค์กรมาช่วยอย่างเต็มที่ ก็มักจะพ่ายแพ้ คือต้องออกไปอย่างเดียว มันไม่เคยมีการตัดสินใจว่า นักข่าวถูกแล้วหรือนักข่าวถูกโทษ โทษที่คนนั้นโดนลงโทษ มันไม่เคยมีสมโภชน์ ไตรักษา ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7⁴⁵ เชื่อว่า

ข้อกฎหมายที่ออกมาและกำลังจะมีการบัญญัติขึ้นมาใหม่ไม่สามารถคุ้มครองสื่อตามที่มีการบัญญัติไว้ทั้ง 100 เปอร์เซ็นต์ เพราะจะเห็นได้ว่าที่ผ่านมา สื่อไม่เคยออกมาแสดงความคิดเห็น โดยไม่ตกอยู่ภายในนโยบายขององค์กร เพราะว่าตัวองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญมากในการที่จะทำให้การนำเสนอเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา หรือว่า เข้าข้างฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ที่ผ่านมา สื่อส่วนใหญ่ต้องทำตามนโยบายองค์กรทั้งสิ้น ทำให้การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสื่อจึงใช้ไม่ได้ในทางปฏิบัติทั้ง 100 เปอร์เซ็นต์ เพราะว่า เมื่อทำข่าวอะไรไป ก็จะมีการคัดกรองโดยกองบรรณาธิการในระดับหนึ่ง ซึ่งมันไม่ใช่ว่าการรายงานตามสิ่งที่ผู้สื่อข่าวต้องการให้เป็นไปได้ทั้งหมด

ด้านกลุ่มองค์กรภาคประชาชนและองค์กรวิชาชีพ มองว่า ข้อกฎหมายคุ้มครองสื่อที่ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นเครื่องมือที่ช่วยถ่วงดุลอำนาจระหว่างสื่อมวลชน และเจ้าของสื่อ แต่การนำข้อกฎหมายที่มีอยู่มาบังคับใช้ในทางปฏิบัติยังคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากโครงสร้างการบริหารองค์กรสื่อโทรทัศน์ไทย ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจบริหารของเจ้าของกิจการ ซึ่งที่ผ่านมา มีความพยายามที่จะนำกฎหมายคุ้มครองสื่อมาใช้เพื่อเรียกร้องสิทธิของสื่อมวลชน ในกรณี กลุ่มพนักงานไอทีวี. ถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม หลังจากที่มีการรายงานข่าวขัดต่อนโยบายองค์กร แต่พนักงานกลุ่มดังกล่าวต้องใช้เวลาในการต่อสู้คดียาวนานถึง 10 ปี ทำให้สื่อมวลชนรุ่นหลังกังวล และไม่มั่นใจในกฎหมายคุ้มครองสื่อที่มีการบัญญัติขึ้น

⁴⁵ สัมภาษณ์ สมโภชน์ ไตรักษา, ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7, 4 กรกฎาคม 2550.

โสภิต หวังวิวัฒนา ผู้อำนวยการบริหารสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย⁴⁶ มองว่า กฎหมายในเรื่องสิทธิเสรีภาพสื่อมันถูกใช้เป็นรูปธรรมแล้วโดยเฉพาะมาตรา 40 สิ่งที่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นจากมาตราในวิทยุชุมชน คนกลุ่มเหล่านี้ก็คือกลุ่มกบฏ ไอทีวี โดยใช้มาตรา 41 และก็คดีกบฏไอทีวีก็ชนะแล้ว นั่นคือตัวอย่างรูปธรรมที่มันเกิดขึ้น แต่ว่าในความเป็นจริงแล้ว กฎหมายมาแปลให้เป็นรูปธรรมแล้วมันก็เป็นเรื่องที่ยังทำได้ยากอยู่

สุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย⁴⁷ ให้สัมภาษณ์ว่า

ข้อกฎหมายคุ้มครองสื่อสามารถนำมาใช้ได้ในระดับหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติยังเกิดปัญหาอยู่มากเพราะกฎหมายเองก็ไม่ถูกบังคับใช้อย่างตรงไปตรงมาหรือผู้ถือกฎหมายมีผลประโยชน์ทับซ้อนเสียงเองทำให้ สื่อมวลชนตกไปอยู่ในเกมของกลุ่มผลประโยชน์จนไม่สามารถดำรงตนยึดโยงกับผลประโยชน์ของสาธารณะได้อย่างแท้จริง

สุพิณญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ⁴⁸ ให้สัมภาษณ์ว่า

ในส่วนข้อกฎหมายที่มีการบัญญัติกันออกมา ที่ผ่านมาก็ดูเหมือนจะเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ถ่วงดุลอำนาจ ต่อบรรยากาศทางการเมือง แต่การต่อสู้โดยใช้ข้อกฎหมายก็ต้องยอมรับว่าใช้เวลายาวนานเหลือเกิน พวกสิทธิตามหลักรัฐธรรมนูญก็เป็นเหมือนหลักพิงให้กับสื่อมวลชน ที่ผ่านมาก็ค่อย ๆ เริ่มมีการลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของสื่อ แต่ก็มีเป็นช่วง ๆ เท่านั้น ไม่ได้มีการต่อสู้เรียกร้องกันอย่างต่อเนื่อง สื่อเองยังรวมตัวกันไม่ได้ ซึ่งสาเหตุก็เพราะสื่อเองก็เป็นคนทำงานกินเงินเดือน ก็เลยกลัวเรื่องความไม่มั่นคงในอาชีพ

⁴⁶ สัมภาษณ์ โสภิต หวังวิวัฒนา, ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, 14 กรกฎาคม 2550.

⁴⁷ สัมภาษณ์ สุริยะใส กตะศิลา, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย, 23 มิถุนายน 2550.

⁴⁸ สัมภาษณ์ สุพิณญา กลางณรงค์, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 21 มิถุนายน 2550.

ขณะที่นักวิชาการ เห็นว่า ตัวบทกฎหมายที่มีการบัญญัติออกมาใช้ สามารถนำมาใช้ได้จริง แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติและผู้บังคับใช้ว่า จะเคร่งครัดปฏิบัติตามบทบัญญัตินั้นหรือไม่ ซึ่งที่ผ่านมาข้อกฎหมายด้านการคุ้มครองสื่อ ยังไม่ถูกนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรที่ทำให้ตัวสื่อมวลชน เลือกที่จะทำตามนโยบายองค์กร เพื่อความมั่นคงทางอาชีพ มากกว่า การที่จะยึดเหนี่ยวตัวบทกฎหมายเพื่อให้ชุดช่องว่างในการทำหน้าที่สื่อมวลชน

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁴⁹ ให้สัมภาษณ์ว่า

จริง ๆ แล้วข้อกฎหมายมันก็ใช้ได้ในระดับหนึ่ง แต่มันจะถูกร่างมาด้วยคนของฝ่ายใดก็ตามแต่ แต่ว่าโดยตัวบทมันก็ถือว่าใช้ได้ เพียงแต่ในทางปฏิบัติมันอาจจะทำยากสักเล็กน้อย ซึ่งตรงนี้นั้นต้องขึ้นอยู่กับคนที่จะนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังมากกว่า แต่ที่ผ่านมา ดูเหมือนจะไม่ได้มีการนำข้อกฎหมายคุ้มครองสื่อมาใช้กันสักเท่าไร อาจเป็นเพราะในช่วงการร่างกฎหมายอาจจะมีคนของฝ่ายการเมืองเข้ามาเป็นคนร่างกฎหมายเอง หรือว่า มีการแทรกแซงโดยการส่งคนไปคอยดูแลการผลิต อย่างนี้เป็นต้น มันต้องขึ้นอยู่กับคนนำกฎหมายไปบังคับใช้ ตอนนี้ก็กำลังแสวงหา พรบ. ที่เหมาะสม และครอบคลุม และสามารถอุดช่องโหว่ของกฎหมาย ที่หลาย ๆ ฝ่ายจะนำไปใช้หาประโยชน์เข้าตัวกันอยู่ แต่ก็ไม่รู้ว่า จะทำได้มากน้อยแค่ไหน

⁴⁹ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

3. การเข้าแทรกแซงการทำงานของสื่อและการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน

ตารางที่ 4.12

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชน
เกี่ยวกับประเด็นการเข้าแทรกแซงการทำงานของสื่อและ
การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน

ประเด็น การแทรกแซงการทำงานของ สื่อและการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพของสื่อ	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- ถูกแทรกแซงโดยนโยบาย องค์กร/ความเป็นเจ้าของ	6	6	6	2	3
- ถูกแทรกแซงจากกลุ่ม การเมือง/กลุ่มทุน	2	2	-	2	3
- ไม่ต้องการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพและยินยอมทำตาม นโยบายองค์กร	6	6	4	2	3
- ไม่เรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ เพราะไม่ต้องการเสี่ยงกับ ความมั่นคงทางอาชีพ	-	6	6	2	3
- เห็นว่าสื่อมีเสรีภาพอยู่แล้ว	4	3	4	1	-
- การรวมตัวของสื่อโทรทัศน์ ยังไม่เข้มแข็ง	4	6	6	2	2
- สื่อให้ความสำคัญกับการ เรียกร้องสิทธิเสรีภาพมากขึ้น	3	2	3	-	1
- อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.12 แสดงให้เห็นผลการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพส่วนใหญ่ ที่ยอมรับว่า มีการแทรกแซงการทำงานของสื่อในลักษณะต่าง ๆ ทั้งการออกคำสั่ง ในส่วนของสถานีโทรทัศน์ที่เป็นของรัฐ การร้องขอความร่วมมือจากทางกลุ่มการเมือง และการขอร้องในฐานะแหล่งข่าวที่มีความสนิทสนมกับสื่อมวลชน ขณะที่ไม่มีเพียงสื่อโทรทัศน์บางช่องเท่านั้นที่ถูกแทรกแซงด้วยกลุ่มทุนที่เป็นเจ้าของสื่อและกลุ่มการเมืองโดยตรง

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ นักวิชาชีพ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สื่อจะใช้ดุลพินิจ และวิจารณ์ญาณ ในการพิจารณาว่าจะปฏิบัติตามคำขอของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านั้นหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่ จะให้ความร่วมมือหากการร้องขอเหล่านั้นเป็นเรื่องที่ล่อแหลมและกระทบกับความมั่นคงของชาติ และยืนยันว่า การเข้ามาแทรกแซงในลักษณะของการออกคำสั่งมีน้อย ยกเว้นในหน่วยงานที่เป็นสื่อของรัฐ ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งและนโยบายของผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน ภายใต้อำนาจรัฐ จะรู้ว่าตัวเองเป็นสื่อของใคร และหน้าที่ในการรายงานข่าวต้องทำอะไร ไม่ให้กระทบต่อองค์กร แม้ว่าจะไม่ได้รับคำสั่ง หรือ ถูกแทรกแซงก็ตาม

ส่วนประเด็นการออกมาเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการรายงานข่าวของสื่อนั้น ไม่มีมากนัก เนื่องจากสื่อโทรทัศน์ส่วนใหญ่ รู้ดีว่าเป็นองค์กรภายใต้การกำกับดูแลของใคร และนโยบายรวมถึงแนวทางการปฏิบัติเป็นอย่างไร ดังนั้นผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ และคนทำงานข่าวโทรทัศน์จึงยินยอมที่จะทำตามนโยบายขององค์กร เพื่อรักษาสถานภาพทางอาชีพ และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับองค์กรมากกว่าที่จะเสี่ยงลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงทางอาชีพการงาน และยังมองว่า สื่อโทรทัศน์ปัจจุบันมีสิทธิที่จะรายงานข่าวที่ขายได้ออกมาทั้งที่อาจเป็นการล่อลวงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสื่อควรจะทำการตรวจสอบกันเองอีกครั้งหนึ่งด้วย

ธเรศ ธนะสมบุญณ์ หัวหน้าฝ่ายข่าวในประเทศ สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5⁵⁰ ยืนยันว่า

การแทรกแซงการทำงานโดยตรงส่วนใหญ่ไม่มีให้เห็น เพราะไม่มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรมาว่า ต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่เราเองต้องรู้ว่าอะไรควรทำ อะไรควรเว้น ทุกช่องจะให้รายงานข่าวเป็นเหมือนกันไม่ได้ เพราะโครงสร้างการบริหารงาน รูปแบบที่แตกต่างกันของแต่ละช่อง ตรงนั้นสามารถควบคุมการ

⁵⁰ สัมภาษณ์ ธเรศ ธนะสมบุญณ์, หัวหน้าฝ่ายข่าวในประเทศ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5, 22 มิถุนายน 2550.

ทำงานข่าวของสื่อได้ การนำเสนอข่าวก็แล้วแต่สไตล์ ก็ไม่หนักันเท่าไร ส่วนใหญ่
ไม่เป็นปัญหาต่อความเป็นกลางในการเสนอข่าว แต่ในเมื่อภาครัฐขอความ
ร่วมมือ เราเป็นผู้ปฏิบัติก็คิดว่าแต่ละช่องก็ต้องให้ความร่วมมือ เพราะทีวีเอกชน
จริง ก็มีแค่ ช่อง 3,7 และไอทีวี แต่เท่าที่ดูทุกช่องก็เข้าใจและให้ความร่วมมือ เช่น
การเสนอข่าวความขัดแย้งที่ให้ภาพลบกับประเทศมากกว่าภาพบวก ทีวีก็พร้อม
ให้ความร่วมมือ บางข่าวเราต้องเซนเซอร์ตัวเอง ตามความเหมาะสม ต้องดู
ผลประโยชน์ของภาพรวมของประเทศ

พันธทิพย์ สุন্নทียกุล ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์⁵¹

ยอมรับว่า

ด้วยความที่เป็นกรมประชาสัมพันธ์ พอเป็นกรมประชาสัมพันธ์ทำให้การทำงาน
จำเป็นต้องอยู่ใต้การเมือง การเมืองก็คือรัฐบาล เราจำเป็นต้องทำตามนโยบาย
รัฐบาล นี่คือส่วนที่เราต้องปฏิบัติอยู่แล้วในฐานะช่อง 11 สื่อของรัฐ แน่นอนว่า
ย่อมมีปัญหา เพราะเราติดในข้อที่ว่าเราเป็นสื่อของรัฐเพราะฉะนั้นสื่อของรัฐเวลา
การนำเสนอเราก็ต้องพยายามเสนอที่ทำไมให้รัฐบาลได้รับผลเสียหายแต่การที่จะ
ไม่ได้รับผลเสียหายตรงนั้นบางครั้งบางอย่างเราก็ต้องใช้วิจารณญาณของ
ผู้สื่อข่าวในการเป็นบ.ก.เป็นอย่างมากเนื่องจากว่าเราก็ต้องอยู่ข้างประชาชนด้วย
ส่วนนี้แต่ก็อีกส่วนก็คือรัฐ การนำเสนอข่าวบางอย่างก็ต้องคำนึง 2 ส่วนควบคู่กัน
ไปด้วยแต่ของรัฐอาจจะมากกว่าบ้างเพราะว่า 1 เป็นนโยบายที่สั่งกันมาโดยตรง
แต่จุดสำคัญก็คือว่าเรื่องขัดแย้งที่เกิดขึ้นเราต้องพยายามหลีกเลี่ยงให้มากที่สุด
เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นถ้าสมมุติว่าเราไม่สามารถเสนอ 2 ทางได้ผลเสีย
มันก็จะเกิดขึ้นเพราะว่ามันต้องเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งแน่แล้ว ถ้าเป็นการขัดแย้ง
ในเรื่องของส่วนบุคคลแล้วปัญหาที่ตามมามันมากเพราะฉะนั้นนโยบายของทาง
กรมเราจะไม่นำเสนอความขัดแย้งกันระหว่างการเมืองคนนั้นกับคนนั้นเราก็ไม่เอา
เราเสนออะไรที่เป็นนโยบายที่เป็นกิจกรรมของรัฐบาลแล้วให้ประชาชนเข้ามารับรู้
เข้ามามีส่วนรวมตรงนี้หรือเสนอในลักษณะมันเป็น Good news ที่รัฐบาลทำอะไร
ไปแล้ว นโยบายอะไรของรัฐให้ความสำคัญในเรื่องของ Good news เราต้อง

⁵¹ สัมภาษณ์ พันธทิพย์ สุন্নทียกุล, ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว สถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 11
กรมประชาสัมพันธ์, 12 กรกฎาคม 2550.

ยอมรับบางครั้งมันเกิดกระแสสังคมจะสับสนในระหว่างที่สังคมสับสนบทบาทของกรมประชาสัมพันธ์จะมีมากเพราะคนจะต้องถามว่า อ้าวแล้วกรมจะเสนออะไรซึ่งตรงนี้เราพยายามให้เสนออะไรที่มันถูกต้องคือนโยบายต้องถูกต้องมาก่อนจะช้าหน่อยไม่เป็นไรแต่ถ้ารวดเร็วแล้วถูกต้องก็ไม่ไหวนี่คือสิ่งสำคัญที่เราให้ความสำคัญกับตรงนี้มาก

นภจรัส ใจเกษม⁵² ให้สัมภาษณ์ว่า

หลังการยึดอำนาจการปกครอง คิดว่าเราถูกแทรกแซงน้อยกว่าก่อนถูกยึดอำนาจ เพราะก่อนหน้านี้มีกลุ่มการเมืองขนาดใหญ่ มีพวกพ้อง มีเครือข่าย พอจะไปเตะเรื่องนี้ก็จะไปเจอเพื่อนคนนี้ พอจะขยับไปอีกเรื่องก็จะไปติดญาติคนโน้น มันเป็นเครือข่ายที่ใหญ่ ก็เลยทำให้ติดขัดมากกว่า แต่ถ้าขณะนี้นักกลุ่มอำนาจก็มีแค่ คมช. กับ รัฐบาล แต่ก็ไม่ค่อยเข้ามายุ่งวุ่นวาย อย่าง คมช.ก็ขอความร่วมมือแค่ด้านความมั่นคงเท่านั้นและขอให้เน้นการเสนอข่าวที่สมานฉันท์ สำหรับความสัมพันธ์กับแหล่งข่าวก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การรายงานข่าวเกิดความไม่เป็นกลาง แต่สำหรับผมก็จะมีภาระในระหว่างระหว่างเรากับแหล่งข่าวเอาไว้อยู่แล้วเลยไม่ค่อยมีปัญหา ส่วนนโยบายขององค์กร ก็กระทบบ้างโดยธรรมชาติของธุรกิจเอกชน เป้าหมายสูงสุดคือกำไร มันก็เชื่อมโยงทั้งหมดก็มีบ้างที่สถานีจะบอกว่าเบา ๆ หน่อยนะ โดยเฉพาะช่วงก่อนปฏิวัติ ที่เป็นกลุ่มทุน แต่การเมืองตอนนี้ ภาคธุรกิจไม่ค่อยเป็นใหญ่ ส่วนเรื่องการออกมาเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการรายงานข่าว มองว่าสื่อเองไม่มีการตรวจสอบกันเองให้เป็นเรื่องเป็นราวมากกว่า สื่อควรจะตรวจสอบกันเองมากกว่าจะไปเรียกร้องสิทธิเสรีภาพมากมาย เพราะทุกวันนี้สื่อมีอิสระ เสรีอยู่แล้ว นาน ๆ ถึงจะมีบ้างเรื่องการตีกรอบการทำงาน

สำหรับมุมมองของกลุ่มองค์กรภาคประชาชน มองถึงการแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ว่า ปัจจุบันสื่อโทรทัศน์ถูกครอบงำโดยปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นอำนาจรัฐ อำนาจทุน ที่เข้ามาแทรกแซงการทำงาน แม้ว่าจะไม่ได้เข้ามาสั่งการโดยตรงกับตัวสื่อมวลชน แต่ก็มีผลทางจิตวิทยาในการทำงาน

⁵² สัมภาษณ์ นภจรัส ใจเกษม, ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3,

สุพิณญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ⁵³ มองว่า “สื่อโทรทัศน์ตอนนี้ยังทำงานได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร เพราะตกอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ โดยเฉพาะรัฐบาล ที่มีการรัฐประหาร มีการส่งทหารเข้าไปเฝ้าตามสถานีโทรทัศน์ ถึงแม้ไม่ได้เอาปืนไปจ่อหรือชู้ แต่ก็ส่งผลกระทบด้านจิตวิทยาของคนทำงาน”

สุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย⁵⁴ ให้สัมภาษณ์ว่า

คงปฏิเสธไม่ได้ว่าสื่อโทรทัศน์ทั้งหมดในปัจจุบันไม่ถูกครอบงำโดยอำนาจรัฐก็ถูกครอบงำโดยอำนาจทุนธุรกิจ ที่เลวร้ายที่สุดก็คือในรอบ 4-5 ปีที่ผ่านมากลุ่มทุนธุรกิจกับผู้ถืออำนาจรัฐกลายเป็นคนกลุ่มเดียว จึงนำพาสังคมไทยเข้าสู่ความแตกแยกขัดแย้งอย่างรุนแรงเพราะเกิดสภาวะผู้ขาดความคิด ความรู้กระทั่งความถูกต้องความผิด ทำให้เสียงข้างน้อยกลายเป็นผู้ไม่ปรารถนาดีต่อสังคมในที่สุดที่สำคัญ การแทรกแซงจากอำนาจทุนนับวันยิ่งน่ากลัวมากขึ้นเพราะใช้เงื่อนไขของงบประมาณต่อรองแลกเปลี่ยนกับการเซ็นเซอร์ตัวเองของสื่อมวลชนมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการรายงานข่าว มองว่า สื่อให้ความสำคัญกับการเรียกร้องสิทธิมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันรูปแบบของการครอบงำและแทรกแซงก็ซับซ้อนมากขึ้น สื่อมวลชนเองก็ยังไม่สามารถสร้างองค์กรที่เข้มแข็งเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของสื่อด้วยตนเองได้ ทำให้การครอบงำแทรกแซงจากรัฐและทุนทำได้ง่ายขึ้น

ขณะที่นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และด้านสื่อมวลชน มองเรื่องการแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ โดยเห็นตรงกันว่า ด้วยโครงสร้างองค์กรสื่อโทรทัศน์ไทยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะถูกแทรกแซงจากกลุ่มต่าง ๆ ทั้งกลุ่มการเมือง หรือนโยบายภาครัฐ ที่จะเข้ามาแทรกแซงด้วยการกำหนดแนวทางการทำงานของสื่อโทรทัศน์ในส่วนที่เป็นสื่อของรัฐ ขณะที่สื่อโทรทัศน์ที่เป็นเอกชนก็จะถูกแทรกแซงด้วยกลุ่มทุน หรือผู้มีอิทธิพลต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากปัจจัยด้านความเป็นเจ้าของสื่อ ที่เป็นตัวกำหนดแนวทางการทำงานของสื่อเอง

⁵³ สัมภาษณ์ สุพิณญา กลางณรงค์, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 21 มิถุนายน 2550.

⁵⁴ สัมภาษณ์ สุริยะใส กตะศิลา, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย, 23 มิถุนายน 2550.

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการยังพบว่า ความสนธิสนม ใกล้ชิด แหล่งข่าวของสื่อมวลชน และผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกันระหว่างแหล่งข่าวการเมือง กับตัวผู้สื่อข่าว หรือกองบรรณาธิการ เป็นสิ่งที่นักการเมืองรุ่นใหม่ พยายามที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการแทรกแซงการทำงานข่าวของผู้สื่อข่าวการเมือง

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁵⁵ ให้สัมภาษณ์ว่า

การรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ถูกแทรกแซงจากกลุ่มต่าง ๆ ทั้งจากกลุ่มทุน กลุ่มการเมือง ภาครัฐ การกดดันจากภาคเอกชน โดยจะเข้าแทรกแซงทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทางตรงก็คือการออกประกาศคำสั่ง จากรัฐบาล หรือคณะผู้บริหารประเทศ ขอความร่วมมือในลักษณะนั้น บางทีมีการยกหูโทรศัพท์คุยกัน ขอเรื่องกัน การรู้กันของรัฐบาลกับเจ้าหน้าที่สื่อมวลชน ซึ่งจะทำให้กับองค์กรสื่อที่เป็นของรัฐ ส่วนองค์กรสื่อที่เป็นเอกชน ก็จะถูกแทรกแซงในรูปของผู้ถือหุ้น เข้ามาในลักษณะการเป็นเจ้าของ การถือหุ้นใหญ่ เป็นผู้กำหนดนโยบาย บางคนก็จะมีคนส่งคนเข้ามาในกองบก. ส่งคนมาอยู่ในพื้นที่เพื่อดูแลการรายงานข่าว กลุ่มทุนก็ซื้อหุ้น กำหนดการบริหารระดับสูง ส่งบก.มาคุม มีการส่งเจ้าหน้าที่ระดับล่างที่เป็นเครือข่ายของตนเองเข้ามา บังคับให้ต้องรับคนของตนเองเข้ามาทำงาน เพื่อแทรกแซงการรายงานข่าวของสื่อให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการ

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ อาจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา⁵⁶ มองว่า

สื่อโทรทัศน์เกือบทั้งหมดที่มีโครงสร้างการบริหารอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ และอำนาจความเป็นเจ้าของสื่อ ทำให้การแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองเกิดขึ้นโดยปริยาย ทั้งที่ไม่จำเป็นจะต้องมีคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา แต่ผู้ปฏิบัติงาน ย่อมรู้ว่าทำข่าวเพื่อใคร และต้องรายงานข่าวแบบใด เพื่อไม่ให้กระทบต่อองค์กร ซึ่งตรงนี้ถือเป็นการแทรกแซงการทำงานข่าวของสื่อโทรทัศน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การ

⁵⁵ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

⁵⁶ สัมภาษณ์ สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, อาจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 20 กรกฎาคม 2550.

ออกมาเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการรายงานข่าวก็มีให้เห็นอยู่บ้าง อย่างเมื่อเร็ว ๆ นี้ สถานีโทรทัศน์ไอทีวี.เดิม ออกมาเรียกร้องกรณีถูกสั่งปิดสถานี มีการออกมาต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิของสื่อมวลชน และล่าสุดที่สื่อมีการออกมาเคลื่อนไหว โดยการยื่นหนังสือต่อสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อชี้แจงว่า ไอทีวี รับไม่ได้ที่จะมีคนจากกรมประชาสัมพันธ์มานั่งตรวจข่าวที่จะออกอากาศ เพราะรู้สึกว่าจะถูกแทรกแซงการทำงาน นี่ก็เป็นตัวอย่างการออกมาเรียกร้องสิทธิของสื่อโทรทัศน์ แต่ที่เราไม่ค่อยเห็นการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่มเหล่านี้ก็เพราะว่า การรวมตัวของกลุ่มคนทำงานข่าวโทรทัศน์ยังไม่เข้มแข็งพอ กฎหมายรองรับยังไม่ดีพอ และระเบียบเกี่ยวกับการกำกับดูแล การตรวจสอบกันเองยังไม่เป็นรูปธรรม เพราะฉะนั้นจึงทำให้การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของสื่อโทรทัศน์ยังไม่เป็นผลชัดเจน เมื่อเทียบกับสื่อหนังสือพิมพ์

4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนผู้รับสาร และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.13

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชนเกี่ยวกับ ประเด็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนผู้รับสาร และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเด็น ผลกระทบต่อประชาชนและ การมีส่วนร่วมทางการเมือง	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- มีผลมาก เพราะทำให้ไม่มี ข้อมูลในการตัดสินใจทาง การเมือง	5	6	6	2	3
- ไม่มีผลใด ๆ	-	-	-	-	-
- ทำให้ประชาชนเบื่อหน่าย ต่อการเปิดรับข่าวการเมือง	3	6	5	2	3

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ประเด็น ผลกระทบต่อประชาชนและ การมีส่วนร่วมทางการเมือง	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- สื่อถูกใช้เป็นเครื่องมือใน การแสวงหาผล ประโยชน์ ทางการเมือง	2	2	2	1	2
- สถานการณ์การเมืองมีผล ต่อการรายงานข่าว	6	6	6	1	1
- มีผลให้ประชาชนถูกปิดกั้น สิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่ รอบด้าน	3	3	5	2	2
- อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นผลการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพส่วนใหญ่ ทั้งระดับผู้บริหารฝ่ายข่าว บรรณาธิการข่าวการเมือง และผู้สื่อข่าวการเมือง เห็นตรงกันว่า หากการทำงานข่าวถูกแทรกแซง ไม่ว่าจะด้วยปัจจัยทางด้านนโยบายองค์กร หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการเข้าแทรกแซงการทำงาน และส่งผลให้เกิดความไม่เป็นกลางในการรายงานข่าว ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้รับสารอย่างแน่นอน เพราะจะทำให้ประชาชนไม่มีข้อมูลในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และทำให้ความต้องการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง ตั้งแต่การเปิดรับข่าวการเมือง การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนก็จะลดน้อยลง เพราะประชาชนจะไม่มีข้อมูลที่รอบด้านในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

ขณะที่กลุ่มผู้บริหารฝ่ายข่าว ครึ่งต่อครึ่งเห็นว่า การรายงานข่าวที่ถูกแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง หรือกลุ่มทุนที่ชัดเจนจะทำให้ประชาชนมีความเบื่อหน่ายการเปิดรับข่าวการเมือง แต่ขณะเดียวกันกลุ่มบรรณาธิการข่าวการเมืองและผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่เห็นว่าหากถูกแทรกแซงจากการเมืองมากจะส่งผลให้ประชาชนเบื่อหน่ายข่าวการเมืองและมองข่าวการเมืองเป็นเรื่องไร้สาระ และผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่มองว่าการเข้าแทรกแซงการรายงานข่าวเป็นการปิดกั้นสิทธิและเสรีภาพใน

การรับรู้ข่าวสารของประชาชน อีกทั้งกลุ่มวิชาชีพส่วนใหญ่ เห็นว่าสถานการณ์ทางการเมืองมีผลต่อการรายงานข่าวให้เป็นไปในทิศทางที่แตกต่างกันตามกระแสข่าวในแต่ละวันด้วย

ธเรศ ธนะสมบุญ หัวหน้าฝ่ายข่าวในประเทศ ททบ.5⁵⁷ ยอมรับว่า

หากการรายงานข่าวถูกแทรกแซงและไม่เป็นกลาง จะส่งผลกระทบต่อประชาชนแน่นอน เพราะจะทำให้ไม่มีข้อมูลในการพิจารณา และเข้ามามีส่วนรวมทางการเมือง ประเมินสื่อโทรทัศน์ให้ความสำคัญกับข่าวการเมืองน้อยไป เราต้องดูตามสถานการณ์เฉพาะเรื่อง เช่นกรณีการรับร่างรัฐธรรมนูญปี 50 ส่วนใหญ่ประชาชนยังไม่รู้รายละเอียด ความแตกต่างของรัฐธรรมนูญปี 50 กับปี 40 ข่าวที่ออกมาไม่มีการลงรายละเอียด เนื้อหา รายงานแค่ผิวเผินเท่านั้น

อัสมา สุวรรณปากแพร ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี⁵⁸ ให้สัมภาษณ์ว่า หากการรายงานข่าวของสื่อของสื่อโทรทัศน์ถูกแทรกแซงจะทำให้ประชาชน ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารรอบด้าน ไม่รับทราบข้อมูลจากทุกมิติ ทำให้ตัดสินใจหรือทำอะไรไปโดยขาดข้อมูลหรือขาด Fact ทั้งหมด นี่คือ ประเทศไทย จะทำให้ Nature ของประเทศไทยจริง ๆ มันขาดซึ่งเหตุและผล หลายเรื่องขาด ตรรกะ โดยเฉพาะสภาพสังคมเอง บ้านเมืองเราก็เป็นส่วนหนึ่งเหมือนกัน

นภจรส ใจเกษม ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3⁵⁹ ให้สัมภาษณ์ว่า ผลกระทบต่อประชาชนมีมาก เพราะเมื่อเราเสนอข่าวการเมือง ให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารมากขึ้น มีการนำเสนอความคิดเห็นหลาย ๆ ด้าน พอเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่ง รูปแบบหนึ่งไปถึงชาวบ้าน ถ้าเป็นคนที่มีการศึกษาเขาก็คงไม่ซีเรียสเท่าไร เพราะเขาก็สามารถบริโภคข้อมูลได้หลายทางอยู่แล้ว แต่ชาวบ้าน เมื่อได้รับข้อมูลแล้ว บางครั้งอาจก่อให้เกิดการชุมนุม ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างประชาธิปไตย อีกทางหนึ่งเรื่องการปกป้องผลประโยชน์ของคน

⁵⁷ สัมภาษณ์ ธเรศ ธนะสมบุญ, หัวหน้าฝ่ายข่าวในประเทศ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5, 22 มิถุนายน 2550.

⁵⁸ สัมภาษณ์ อัสมา สุวรรณปากแพร, ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี, 11 กรกฎาคม 2550.

⁵⁹ สัมภาษณ์ นภจรส ใจเกษม, ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3, 15 มิถุนายน 2550.

บางกลุ่ม หรือคนที่ยังไม่รู้จักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง คือไม่พอใจอะไรก็รวมกลุ่มกันมาโวยวาย ประท้วงก็เชิงลบ แต่การออกมาเคลื่อนไหวก็แสดงว่าประชาชนบริโภคข้อมูลข่าวสาร ความรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น

สำหรับมุมมองของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนและองค์กรวิชาชีพ เห็นตรงกันว่า การรายงานข่าวที่ถูกแทรกแซงทำให้การรายงานข่าวการเมืองทำได้ไม่เต็มที่นั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่รอบด้าน และไม่ลึก ไม่มีการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เสนอข่าวด้านเดียว ทำให้ประชาชนมีข้อมูลในการตัดสินใจไม่เพียงพอ และทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายการเมือง และมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว

นอกจากนี้ยังพบว่า สถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่ปกติ มีผลต่อการรายงานข่าวการเมืองให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชน ให้เป็นไปในทางเดียว และไม่หลากหลาย เพราะสื่อโทรทัศน์ยังคงเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร สามารถจูงใจให้ โน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งได้

สุพิณญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ⁶⁰ มองว่า

การรายงานข่าวที่มีปัจจัยหลาย ๆ อย่างมาเกี่ยวข้องก็ย่อมกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่แล้ว เพราะว่าประชาชนที่รับรู้ข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ ส่วนใหญ่จะได้ข้อมูลในแบบข่าววูทึน ไม่มีการทำข่าวในเชิงเจาะลึก ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ทำให้ประชาชนไม่รู้ข้อมูลที่แท้จริงที่เกิดขึ้น ก็ไม่ทำให้ประชาชนติดตามข่าวการเมือง ไม่เห็นมุมมองอีกด้านที่เป็นปัญหา ตอนนี้สื่อโทรทัศน์บ้านเรากำลังเป็นไปในลักษณะของ Political actor คือ สื่อที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากเกินไป ทำให้บทบาทของสื่อผิดเพี้ยนไป ตรงนี้สื่อตรงช่วยกันตรวจสอบกันเองด้วย

สุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย⁶¹ มองว่า “สื่อทีวียังมีอิทธิพลสำคัญต่อความคิดความอ่าน กระทั่งความเชื่อของผู้คนในสังคม ทำให้เกิดความเชื่อว่ใครยัดสื่อหรือสามารถใช้พื้นที่สื่อทีวีได้มากกว่า คน ๆ นั้นก็สามารถทำอะไรก็ได้โดยไม่ผิด”

⁶⁰ สัมภาษณ์ สุพิณญา กลางณรงค์, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 21 มิถุนายน 2550.

⁶¹ สัมภาษณ์ สุริยะใส กตะศิลา, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย, 23 มิถุนายน 2550.

โสภิต หวังวิวัฒนา ผู้อำนวยการบริหารสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย⁶² ให้สัมภาษณ์ว่า

ในกรณีที่สถานการณ์ทางการเมืองตอนนี้มันไม่ปกติ พอไม่ปกติมันจะเป็นลักษณะของการชี้้นำทางการเมืองที่ต้องการให้ถึงจุด ๆ หนึ่งเพราะฉะนั้นคนดูการเมืองตอนนี้ ก็เหมือนกับการที่ดูภาพข่าวที่ไม่เด่น ภาพข่าวปกติ อย่างลิ้มว่าการแข่งขันทางการเมืองไม่มีเลย มีพรรคเดียวพรรคคอมฯ. พรรคอื่นพูดอะไรก็ไม่ได้มาก ควรจะเป็นแนวทางอย่างไร ฉะนั้นข่าวที่ออกมาตอนนี้ถ้าถามว่าจากปากของสื่อมันก็เหมือนกันหมด อาจจะมีแหวกแนวนิดหน่อย แต่ว่าไม่มีความหลากหลายเหมือนสมัยตอนที่เป็ระบบประชาธิปไตย มีพรรคโน้นพรรคนี้ มันเหมือนทิศทางของสื่อที่ไม่ปกติ ยกเว้นบันเทิง สารอะไรก็ว่าไป ก็คือเป็นทิศทางเดียวกันเลยถูกกระทำโดยอำนาจรัฐ และไม่มีทางแก้เพราะสถานการณ์การเมืองไม่ปกติ

เช่นเดียวกับมุมมองของกลุ่มนักวิชาการ ที่เห็นว่า การเข้ามาแทรกแซงการทำงานของการเมืองของสื่อโทรทัศน์ จากปัจจัยด้านต่าง ๆ ย่อมส่งผลให้ประชาชนไม่ได้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวการเมืองทางสื่อโทรทัศน์ นอกเหนือไปจากการฟังกู่มการเมืองต่าง ๆ พูดตอบโต้กันไปมา หรือการรายงานข่าวเพียงด้านเดียว ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีข้อมูลที่ไม่รอบด้านและไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจทางการเมือง

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁶³ เชื่อว่า

การแทรกแซงการทำงานของสื่อมีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะว่าการรายงานข่าวการเมือง ถ้าผู้สื่อข่าวไม่มีความเชี่ยวชาญ ความรู้ด้านการเมืองไม่แตกฉาน นำเสนอแต่ข่าวการเมืองแบบโต้กันไปโต้กันมา มันไม่ได้ประโยชน์อะไร คนดูก็จะมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไร้สาระ การเมืองเป็นเรื่องน่าเบื่อ ก็จะส่งผลให้คนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยลง

⁶² สัมภาษณ์ โสภิต หวังวิวัฒนา, ผู้อำนวยการบริหาร สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, 14 กรกฎาคม 2550.

⁶³ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

มุมมองด้านปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองให้เกิดความไม่เป็นกลาง

ตารางที่ 4.14

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชนเกี่ยวกับ
ประเด็นปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองให้เกิดความไม่เป็นกลาง

ประเด็นปัจจัยแทรกแซง การรายงานข่าวให้เกิด ความไม่เป็นกลาง	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- ปัจจัยความเป็นเจ้าของสื่อ และนโยบายองค์กร	6	6	6	2	3
- ปัจจัยด้านเงินทุนและ การตลาดเรตติ้งรายการ	5	5	6	2	3
- ปัจจัยทางสังคม ความสนิท สนมกับแหล่งข่าว	6	5	6	2	2
- สถานการณ์บ้านเมือง	6	6	6	2	3
- อำนาจทางการเมือง กลุ่ม ผู้มีอิทธิพล	6	6	6	2	2
- การครอบงำทางความคิด	4	4	6	2	3
- วัฒนธรรมอำนาจนิยม	-	-	-	2	1
- อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.14 แสดงให้เห็นผลการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ ทั้งในระดับผู้บริหาร
ฝ่ายข่าว บรรณาธิการข่าวการเมืองและผู้สื่อข่าวการเมือง และกลุ่มนักวิชาการ รวมถึงกลุ่มองค์กร
ภาคประชาชน ซึ่งทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า ปัจจัยหลักที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าว
การเมืองของสื่อโทรทัศน์ และมีอิทธิพลต่อการรายงานข่าวให้เกิดความเป็นกลาง หรือไม่เป็นกลาง
ขึ้นมาในมุมมองวิชาชีพ คือ ปัจจัยด้านความเป็นเจ้าของสื่อ หรือเจ้าของสถานีโทรทัศน์ ทั้งทางตรง
และทางอ้อม รองลงมาคือปัจจัยด้านทุน และ การครอบงำของแหล่งข่าวที่มีอำนาจทางการเมือง ซึ่ง

สรุปได้ว่าปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ให้เกิดความไม่เป็นกลาง ประกอบด้วย

- ปัจจัยด้านความเป็นเจ้าของสื่อ นโยบายองค์กร และ นโยบายของผู้บริหาร ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดทิศทาง เนื้อหา และรูปแบบของการรายงานข่าว
- ปัจจัยด้านธุรกิจ เนื่องจากการแข่งขันในวงการสื่อโทรทัศน์มีความรุนแรงมากขึ้น การรายงานข่าวจึงเน้นเรื่องการความรวดเร็วในการรายงาน ความสด ทันต่อสถานการณ์ และเลือกประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เพื่อให้มีจำนวนผู้ชมมากขึ้น และจะมีผลต่อการซื้อโฆษณา ทำให้การรายงานข่าวบางครั้ง คำนึงถึงเพียงความรวดเร็วในการรายงาน และรูปแบบการรายงานที่โดนใจประชาชน จนลืมนำถึงความเป็นกลางในการรายงานข่าว
- ปัจจัยด้านสังคม คือผู้สื่อข่าวเป็นคนมีความรู้สึกชอบ ไม่ชอบฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ ความรู้สึกส่วนตัวเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ข่าวไม่เป็นกลาง

ขณะเดียวกัน กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชน ยังเห็นตรงกันว่า สถานการณ์ทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดทิศทางข่าวให้เป็นไปตามกระแสสังคมให้เป็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เช่น หากวันใดมีข่าวที่เป็นประเด็นสำคัญ เช่นการตัดสินคดียุบพรรคของตุลาการรัฐธรรมนูญ ในวันนั้นโทรทัศน์ทุกช่องจะให้ความสำคัญที่ข่าวการตัดสินยุบพรรคเพียงข่าวเดียว ส่วนข่าวอื่น ๆ ก็จะลดทอนความสำคัญลงไปหรือไม่มีพื้นที่ออกอากาศเลย

อัชฌา สุวรรณปากแพรก ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี⁶⁴ สรุปปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ในปัจจุบันว่า

ปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการทำงานก็คือ 1) โครงสร้างของ ที่รัฐบาลเรา ที่ผมบอกมันมีอยู่ภายใต้อำนาจรัฐทั้งสิ้น ให้บอกว่าไม่แทรกแซงมันก็ยาก 2) คือผู้มีอำนาจอยู่ที่ตัวบุคคล คือผู้มีอำนาจเองก็ไม่ปล่อยให้สื่อเป็นอิสระตามธรรมชาติ เพราะการต่อสู้ทางการเมืองหรือการต่อสู้อะไรก็แล้วแต่ คิดว่าการปกปิดข้อเท็จจริงหรือเบี่ยงเบนหรือไม่เสนอข่าวอื่น จะทำให้ตัวเองได้ประโยชน์ก็พยายามจกฉวยเป็นการต่อสู้ นั่นคือ วิธีคิดมันไม่ Fare Play ในการที่จะนำเสนอ 3) คือบุคลากรที่อยู่ในวงการเอง คุณต้องอย่าลืมว่า 30-40 ปี ที่คนของสื่อที่อยู่ในวงการนี้ สื่อทีวีอยู่ภายใต้การครอบครองของรัฐมาโดยตลอด ITV เองเพิ่งหลุดออกมา 10 ปี

⁶⁴ สัมภาษณ์ อัชฌา สุวรรณปากแพรก, ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี, 11 กรกฎาคม 2550.

เพราะฉะนั้นคนเราเวลาความรู้สึกคนจะต้องสร้างกรอบให้ตัวเองเพื่อความปลอดภัย เพราะฉะนั้นกรอบพวกนี้จะทำให้เกิด ผมเชื่อว่าจิตวิญญาณทุกคนมีหมด แต่กรอบของผู้มีอำนาจในการบริหารสื่อเอง พยายามที่จะทำเพื่อเอาใจผู้มีอำนาจ อย่าลืมว่าการเมืองเรามีอำนาจสูงสุดในช่วง หลาย 10 ปีที่ผ่านมา เพราะฉะนั้นทุกคนก็ต้องพยายามเอาอกเอาใจ พยายามสร้างกรอบ นี่คือตัวบุคคลในสื่อ อันที่ 4) ก็คือตัวประชาชน ในการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารการเข้าถึงข่าวสารหรือการรักษาสิทธิของตัวเอง เพราะจะต้องมีความกระตือรือร้น หรืออะไรที่ต้องการพิทักษ์สิทธิในการรับรู้ข่าวสารของตัวเองมากขึ้น

ขณะที่สกล จินดาวรรณ ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์⁶⁵ ยอมรับว่า

นโยบายสถานีเข้ามาแทรกแซง อย่างเช่น การทำข่าวประชามติร่างรัฐธรรมนูญ ก็จะมีคำสั่งจากหัวหน้า ที่ได้รับคำสั่งโดยตรงจากอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ว่าให้ทำสรุปพิเศษเรื่องนี้ และต้องเน้นประเด็นไปในแง่บวก ก็เลยทำให้การรายงานข่าว มันไม่มีความรอบด้าน ทำงานให้เป็นไปตามที่ต้องการให้เป็นตามหลักวิชาชีพไม่ได้

สุพิณญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ⁶⁶ สรุปมุมมองเรื่องปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ว่า

ปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงสื่อมีหลายประการ คือ 1) สื่อโทรทัศน์ปัจจุบันเกือบทั้งหมด ตกอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งรูปแบบนี้ประเทศอื่น ๆ เค้าไม่มีกัน 2) ปัจจัยด้านทุน กระแสบริโภคนิยม เป็นตัวจุดกระแสว่า เราไม่ควรบริโภคข้อมูลที่เครียดมาก สื่อก็เลยเลือกที่จะเสนอเซอร์ตัวเองในมิติทางเศรษฐกิจ 3) วัฒนธรรมอำนาจนิยมในประเทศ ทำให้สื่อไม่ค่อยตั้งคำถามกลับในมุมที่แตกต่าง ข่าวที่ออกมาจึงออกมาโทนสนับสนุน มากกว่าการตรวจสอบการวิพากษ์วิจารณ์ยังมียุ่่น้อย ซึ่งขัดต่อหลักความเป็นจริง

⁶⁵ สัมภาษณ์ สกล จินดาวรรณ, ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์, 18 มิถุนายน 2550.

⁶⁶ สัมภาษณ์ สุพิณญา กลางณรงค์, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 21 มิถุนายน 2550.

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁶⁷

สรุปว่า

ปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซง 1) ก็คือผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ อิทธิพลของกลุ่มทุน ซึ่งตรงนี้เพิ่งมีเข้ามาไม่นาน ไม่น่าเกิน 10 ปีก่อนหน้านี้ ซึ่งกลุ่มทุนที่เข้ามาในลักษณะของการถือหุ้นใหญ่ การเป็นเจ้าของสถานี่ มีผลต่อการชี้ทิศทางการรายงานข่าวให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ 2) อำนาจทางการเมือง ก็มีผลมานาน มีการใช้ พรบ.ประกาศคำสั่งคณะปฏิวัติ ในการควบคุมสื่อ ใช้กำลังเจ้าหน้าที่ ทหาร เข้าไปดูแลการผลิตรายการข่าว ตรงนี้ก็มีให้เห็นมานานแล้ว 3) กลุ่มอำนาจนอกเหนือกฎหมาย เราจะเห็นว่าที่ผ่านมา สื่อที่ทำหน้าที่ตีแผ่เปิดโปงความชั่วร้ายของนักการเมือง ต้องมีอันเป็นไปก็เยอะ เรื่องของความปลอดภัยของตัวผู้สื่อข่าวที่ยังไม่มีใครรับประกันความเสี่ยงตรงนี้ทำให้การรายงานข่าวที่บิดเบือน หรือเอนเอียงไปทางกลุ่มอำนาจมืดก็อาจจะมีเพื่อรักษาความปลอดภัยของตัวสื่อเอง 4) การครอบงำทางความคิด อย่างเช่น การครอบงำในเชิงอนุรักษนิยม นิยมรายงานข่าวในเชิงบันเทิง ตามลักษณะนิสัยของคนไทย ทำให้ข่าวการเมือง ข่าวสาระเครียด ๆ ขายไม่ค่อยได้ไม่ค่อยมีคนสนใจ คนไทยไม่ชอบมีเรื่อง ไม่ชอบการตรวจสอบ ทำให้การรายงานข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวน ตรวจสอบ ถ่วงดุลย์ อำนาจการเมืองไม่ค่อยมีให้เห็น

⁶⁷ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

2. ลักษณะการแทรกแซงการรายงานข่าวของกลุ่มต่าง ๆ

ตารางที่ 4.15

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชน
เกี่ยวกับประเด็นลักษณะการแทรกแซงการรายงานข่าวของกลุ่มต่าง ๆ

ประเด็นลักษณะการแทรกแซง การรายงานข่าวของ กลุ่มต่าง ๆ	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาค ประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหาร ฝ่ายข่าว	บรรณาธิการ ข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าว การเมือง		
- คำสั่งทางวาจาของ ผู้บังคับบัญชา	6	6	6	2	3
- ร้องขอให้ช่วยออก อากาศ ข่าวให้	5	6	-	2	3
- ขอความร่วมมือโดยอ้าง ความมั่นคง	6	6	6	2	3
- ใช้นโยบายองค์กรบีบบังคับ	3	6	6	2	3
- ออกประกาศคำสั่งจาก รัฐบาล	-	-	-	1	1
- การโทรศัพท์คุยกับผู้บริหาร สถานี	2	3	2	1	2
- แทรกแซงในลักษณะผู้ถือ หุ้น ใช้สิทธิผู้ถือหุ้นกำหนด นโยบายข่าว	2	2	2	1	1
- ส่งคนเข้ามาแทรกซึม ควบคุมการทำงานของสื่อ ในระดับบริหาร	2	2	2	1	-
- ครอบงำทางความคิด	3	3	4	2	3
- อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นผลการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชน ทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่า มีการใช้ยุทธวิธีที่หลากหลายในการเข้าแทรกแซงการรายงานข่าวการเมือง ทั้งการใช้ความสัมพันธ์กับผู้สื่อข่าว การใช้อำนาจตามสายบังคับบัญชา หรือการร้องขอความช่วยเหลือ การใช้สายสัมพันธ์อันดีระหว่างตัวนักการเมืองและตัวผู้บริหารองค์กร หรือนโยบายของฝ่ายข่าว รวมไปถึงการแทรกซึมของกลุ่มนักการเมือง ด้วยการบังคับให้สถานีโทรทัศน์การเข้ามาควบคุมการทำงานของสื่อมวลชน

โดยจากการสัมภาษณ์พบว่าทุกกลุ่มศึกษา ทั้งกลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการ และองค์กรภาคประชาชน เห็นตรงกันว่า การเข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวการเมือง ของกลุ่มต่าง ๆ ไม่ได้ทำให้เห็นอย่างชัดเจน และตรวจสอบได้ว่าการแทรกแซงอย่างเป็นรูปธรรม เพราะหากมีการแทรกแซงการทำงาน โดยมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร อาจส่งผลให้สื่อเกิดความไม่พอใจ และลุกขึ้นมาต่อต้านได้

กรรวิ ธัญญะตุลย์ บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3⁶⁸ ให้สัมภาษณ์ว่า “ลักษณะการเข้าแทรกแซงสื่อโทรทัศน์ส่วนใหญ่ จะเป็นการสั่งการผ่านฝ่ายบริหาร และมักจะอ้างเรื่องความมั่นคง สั่งตรงด้วยวาจา เพราะขาดการตรวจสอบ ตรวจสอบไม่ได้ อ้างความมั่นคง แต่จริง ๆ คือความมั่นคงของตัวเองมากกว่า”

ฐปนีย์ เอียดศรีไชย ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี⁶⁹ ให้สัมภาษณ์ว่า

ที่ผ่านมายืนยันได้เลยว่า การแทรกแซงไม่ถึงขั้นว่าห้ามนำเสนอเลย อย่างถามว่าการรายงานข่าวการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรฯ เราไม่เคยถูกสั่งว่าไม่ให้ออก มีแต่ให้ระมัดระวังการนำเสนอในส่วนที่หมิ่นเหม่สถาบันพระมหากษัตริย์ และก็ดูให้มันเป็นกลางมากที่สุด ไม่ใช่ยุยงหรือแตกแยก แต่ในปัจจุบันนี้เรากลับถูกคำสั่งห้ามไม่ให้ไปรายงานสดข่าวมีอบที่สนามหลวงเลย แต่ก็อาจเพราะบรรยากาศทางการเมืองที่แตกต่างกันด้วย ทำให้ไม่ยากพูดว่าปัจจุบันมันมีการแทรกแซงเพราะอะไร เพราะว่าเราต้องดูปัจจัยภายนอกเรื่องของการเมือง เรื่องของโครงสร้างภายในของไอทีวี ซึ่งตอนนี้ยังถูกผูกมัดคนอยู่ด้วยมันก็เลยอยู่ในภาวะค่อนข้างจะ

⁶⁸ สัมภาษณ์ กรรวิ ธัญญะตุลย์, บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3, 25 มิถุนายน 2550.

⁶⁹ สัมภาษณ์ ฐปนีย์ เอียดศรีไชย, ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี, 26 มิถุนายน 2550.

กลิ่นไม่เข้าคายนอก แต่อันนั้นมันก็เกิดขึ้นในกรณีของชาวกระบี่เรื่องชาวมอญ แต่ชาวอื่น ๆ เรายังมีอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่เวลามารายงานที่ทำเนียบ แล้วรู้สึก ว่า ชาวทุกชาวมันก็ได้ ออกเพราะว่าเป็นชาวยุโรป แต่ถ้าเป็นชาวที่ฝ่ายตรงข้าม อย่างชาวมอญภาพบางภาพเค้าก็ไม่ให้ออกแต่พวกเราก็สามารถทำได้ตามปกติ ทางเราก็คิดหลักการว่า ในกองอันนี้ก็เกิดปัญหาเค้าก็คุยกันว่าเราต้องยึดหลักการ วิธีการของเรา ทำยังไงให้ชาวมอญรอบด้านทุกมุม และก็พยายามชี้แจงกลับไปว่าเราอยากจะทำหน้าที่การรักษาความน่าเชื่อถือตรงนี้ ซึ่งอยู่ในระหว่างการที่จะชี้แจงและแก้ปัญหาตรงนี้ ว่าทำยังไงไม่ให้เกิดภาวะการณ์ถูกแทรกแซงในขณะนี้

ขณะที่ สุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย⁷⁰ มองว่า สื่อโทรทัศน์ทั้งหมดในปัจจุบันไม่ถูกรับรองโดยอำนาจรัฐก็ถูกรับรองโดยอำนาจทุนธุรกิจ ที่เลวร้ายที่สุดก็คือในรอบ 4-5 ปีที่ผ่านมา กลุ่มทุนธุรกิจกับผู้ถืออำนาจรัฐกลายเป็นคนกลุ่มเดียว จึงนำพาสังคมไทยเข้าสู่ความแตกแยกขัดแย้งอย่างรุนแรงเพราะเกิดสภาวะผู้ขาดความคิด ความรู้กระทั่งความถูกต้องความผิด ทำให้เสียงข้างน้อยกลายเป็นผู้ไม่ปรารถนาดีต่อสังคมในที่สุด ที่สำคัญ การแทรกแซงจากอำนาจทุนนับวันยิ่งน่ากลัวมากขึ้นเพราะใช้เงื่อนไขของบิโชนาต่อรองแลกเปลี่ยนกับการเซ็นเซอร์ตัวเองของสื่อมวลชนมากขึ้นเป็นลำดับ

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁷¹ มองว่า กลุ่มทุน หรือกลุ่มการเมือง จะเข้าแทรกแซงทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทางตรงก็คือการออกประกาศคำสั่ง จากรัฐบาล หรือคณะผู้บริหารประเทศ ขอความร่วมมือในลักษณะนั้น บางทีมีการยกหูโทรศัพท์คุยกัน ขอเรื่องกัน การรู้กันของรัฐบาลกับเจ้าหน้าที่สื่อมวลชน ซึ่งจะทำให้ได้กับองค์กรสื่อที่เป็นของรัฐ ส่วนองค์กรสื่อที่เป็นเอกชน ก็จะแทรกแซงในรูปของผู้ถือหุ้น เข้ามาในลักษณะการเป็นเจ้าของ การถือหุ้นใหญ่ เป็นผู้กำหนดนโยบาย บางคนก็จะมีคนส่งคนเข้ามาใน

⁷⁰ สัมภาษณ์ สุริยะใส กตะศิลา, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย, 23 มิถุนายน 2550.

⁷¹ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

กองบก. ส่งคนมาอยู่ในพื้นที่เพื่อดูแลการรายงานข่าว กลุ่มทุนที่ซื้อหุ้น กำหนดการบริหารระดับสูง ส่งบก.มาคุม มีการส่งเจ้าหน้าที่ระดับล่างที่เป็นเครือข่ายของตนเองเข้ามา บังคับให้ต้องรับคนของตนเองเข้ามาทำงาน เพื่อแทรกแซงการรายงานข่าวของสื่อให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการ

3. การลุกขึ้นมาต่อสู้กับการแทรกแซงและแสวงหาสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวตามกรอบจรรยาบรรณของสื่อมวลชน

ตารางที่ 4.16

แสดงความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการและองค์กรภาคประชาชนเกี่ยวกับประเด็น การลุกขึ้นมาต่อสู้กับการแทรกแซงและแสวงหาสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวตามกรอบจรรยาบรรณของสื่อมวลชน

ประเด็นการต่อสู้กับการแทรกแซงและเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการรายงานข่าว	นักวิชาชีพ (18 คน)			นักวิชาการ (2 คน)	องค์กรภาคประชาชน (3 คน)
	ผู้บริหารฝ่ายข่าว	บรรณาธิการข่าวการเมือง	ผู้สื่อข่าวการเมือง		
- ทำไม่ได้ เพราะความแตกต่างขององค์กร	4	6	5	2	3
- ความมั่นคงทางอาชีพเป็นอุปสรรคในการรวมกลุ่มเรียกร้องสิทธิของสื่อโทรทัศน์	-	6	6	2	3
- รวมตัวกันได้เป็นบางช่วง แต่ไม่เข้มแข็ง	4	4	-	2	3
- อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นผลการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ ในระดับผู้บริหารฝ่ายข่าว พบว่า ผู้บริหารฝ่ายข่าวส่วนใหญ่ไม่มีความเห็นเกี่ยวกับการรวมตัวเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพจากการถูกแทรกแซง จากทั้งนโยบายองค์กรและเรื่องความมั่นคงทางอาชีพที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในการทำหน้าที่สื่อมวลชนของสื่อโทรทัศน์ แต่ยอมรับว่า การ

รวมตัวของกลุ่มสื่อโทรทัศน์มีอยู่บ้างแต่ไม่บ่อยนัก และจะสามารถรวมตัวกันเพื่อต่อสู้เป็นรายกรณี ไม่มีการรวมตัวกันอย่างจริงจังเพื่อทำการเรียกร้องสิทธิใด ๆ เนื่องจากมองว่า สถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่ให้สิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวมากพอสมควรและการแทรกแซงการทำงานไม่ได้มาก ถึงขั้นที่ผู้ปฏิบัติจะออกมาต่อต้าน ขณะที่กลุ่มบรรณาธิการข่าวส่วนใหญ่มองว่า การออกมาเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ทำได้ยาก เพราะความแตกต่างขององค์กร เป็นผลให้การรวมตัวทางความคิด และการรวมกลุ่มเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการรายงานข่าวทำได้ยาก อีกทั้งยังกระทบต่อความมั่นคงในหน้าที่การงาน ซึ่งความคิดเห็นของกลุ่มบรรณาธิการมีความสอดคล้องกันกับกลุ่มผู้สื่อข่าวการเมืองที่เห็นว่าความแตกต่างขององค์กรมีผลต่อการรวมกลุ่มเรียกร้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและไม่ต้องการเสี่ยงกับความมั่นคงทางอาชีพ

ทั้งนี้ความคิดเห็นของกลุ่มวิชาชีพนั้นมีความสอดคล้องกันกับกลุ่มนักวิชาการและกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ที่เห็นตรงกันว่า ปัจจุบัน ยังไม่มีรวมตัวกันขององค์กรสื่อโทรทัศน์เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวที่ชัดเจน และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เข้มแข็งมาสนับสนุน เพื่อที่จะต่อรองกับการแทรกแซงการทำงานจากกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ซึ่งยังมีความแตกต่างกับสื่อหนังสือพิมพ์ ที่มีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาที่ทำให้สื่อโทรทัศน์ไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้ เนื่องจากโครงสร้างของสถานีโทรทัศน์แต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน โดยสื่อโทรทัศน์ที่เป็นของรัฐนั้นไม่สามารถแสดงความคิดเห็นของตัวเองได้อย่างเต็มที่ ซึ่งแตกต่างกับสื่อโทรทัศน์ของเอกชน เช่น สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี ที่มีอิสระในการรายงานข่าว และแสดงความคิดเห็นกันได้อย่างอิสระ

อรัญญา อุ่นแสง บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี⁷² มองว่า

การรวมตัวของสื่อโทรทัศน์เพื่อต่อสู้ในการแสวงหาสิทธิเสรีภาพทางวิชาชีพยังไม่ มี แต่กรณีของไอทีวี ที่เคยเกิดขึ้น ก็มีเพื่อน ๆ มาให้กำลังใจเท่านั้น ในส่วนขององค์กรที่วิมันยังไม่มีองค์กรที่รวมตัวของคนข่าวทีวีชัดเจน การรวมตัวกันของสื่อโทรทัศน์ยังทำไม่ได้ อาจเป็นเพราะว่าโทรทัศน์ช่องอื่นโครงสร้างการบริหารเขาไม่เหมือนเรา ตอนที่ไอทีวีตอนนั้นเราเป็นทีวีเสรี เพราะฉะนั้นโครงสร้างของเราค่อนข้างจะเป็นอิสระ นักข่าว หรือบุคลากรไอทีวีมีสิทธิคิดและก็พูดแต่ว่าบางองค์กรเขาอาจไม่มีสิทธิพูดก็ได้ เพราะเขาอาจบริหารงานแบบข้าราชการ เพราะ

⁷² สัมภาษณ์ อรัญญา อุ่นแสง, บรรณาธิการข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี,

ข้าราชการเขาไม่เถียงเจ้านาย แต่พวกเราถูกหล่อหลอมวัฒนธรรมภายในองค์กรของเราว่า ถ้ามีปัญหามีความคิดเห็นอะไรขอให้พูดกล้าแสดงความคิดเห็น แต่ช่องอื่นเขาทำไม่ได้ เพราะมีข้อจำกัดของเรื่องความเป็นข้าราชการ ที่ต้องมีการสั่งงานตามลำดับขั้นผู้บังคับบัญชาไล่ลงมาลูกน้อง อีกอย่างหนึ่ง ถ้าเกิดทีวีไปรวมตัวกันเป็นองค์กรหรือว่าเป็นกลุ่มสมมุติว่าตั้งเป็นกลุ่มสื่อด้านการปิดกั้นมันไม่ได้อีกเพราะมันเหมือนการปกป้องตัวเอง

นภจรัส ใจเกษม ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3⁷³ มองว่า

การลุกขึ้นมาต่อต้านการแทรกแซงโดยการนำมาตีแผ่เป็นข่าวทำได้ยาก เพราะเป็นนามธรรมโดยธรรมชาติ คือระบุไม่ได้ว่าถูกแทรกแซงหรือไม่ คือบางอย่างคิดได้ วิพากษ์วิจารณ์ได้ แต่เสนอไม่ได้ก็มี เราต้องอยู่ในโลกความจริงว่า เราอยู่ในโลกทุนนิยมระบบอุปถัมภ์ เป็นเงื่อนไขที่นำเสนอไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเป็นกลางในการนำเสนอข่าว และการต่อต้านการแทรกแซงการทำงานนั้น ขึ้นอยู่ที่ตัวบุคคลากร และตัวสถานี ทางออกคือผู้สื่อข่าวต้องรู้บทบาทของตัวเอง ส่วนเรื่องนโยบายสื่อสาธารณะเป็นกลางได้แต่ทำไม่ได้ในทางปฏิบัติ เพราะไทยเป็นทุนนิยมเต็มรูปแบบ ถ้าไม่ทำกำไร ทีวีก็อยู่ไม่ได้ ทีวีสาธารณะก็ยังไม่พร้อมทั้งผู้บริหารและผู้บริหารสื่อ เราต้องดีกรอบเสรีภาพให้อยู่ในความพอดี

สุพิณญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ⁷⁴ กล่าวว่า “ที่ผ่านมาก็ค่อย ๆ เริ่มมีการลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของสื่อ แต่ก็มีเป็นช่วง ๆ เท่านั้น ไม่ได้มีการต่อสู้เรียกร้องกันอย่างต่อเนื่อง สื่อเองยังรวมตัวกันไม่ได้ ซึ่งสาเหตุก็เพราะสื่อเองก็เป็นคนทำงานกินเงินเดือน ก็เลยกลัวเรื่องความไม่มั่นคงในอาชีพ”

ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁷⁵ กล่าวว่า

⁷³ สัมภาษณ์ นภจรัส ใจเกษม, ผู้สื่อข่าวการเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3, 15 มิถุนายน 2550.

⁷⁴ สัมภาษณ์ สุพิณญา กลางณรงค์, เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 21 มิถุนายน 2550.

⁷⁵ สัมภาษณ์ ปณิธาน วัฒนายากร, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 กรกฎาคม 2550.

ที่ผ่านมามีการลุกขึ้นต่อสู้เรียกร้องสิทธิและเสรีภาพและการต่อต้านการแทรกแซงสื่อ ส่วนใหญ่ จะเห็นกันในกลุ่มของสื่อสิ่งพิมพ์ แต่สื่อโทรทัศน์ อย่างที่บอกว่าคุณผู้บริหารองค์กร เป็นคนจากหน่วยงานของรัฐ ถูกครอบงำโดยปัจจัยความเป็นเจ้าของ จึงทำให้ไม่ค่อยเห็นว่สื่อโทรทัศน์จะลุกขึ้นมาเรียกร้องเรื่องนี้เท่าใดนัก ยกเว้นเรื่องของทีไอทีวี ที่ล่าสุดออกมาเรียกร้องกรณีกรมประชาสัมพันธ์ส่งคนไปคุมการทำข่าวของสถานี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทีไอทีวี รับไม่ได้ แต่ว่าการจะนำประเด็นการแทรกแซงมาตีเป็นข่าวได้หรือไม่ ผมว่าทำได้ แต่เรื่องนี้มันพิสูจน์ยาก และเป็นอันตรายกับตัวสื่อเอง อย่างดีคือไม่ทำดีกว่า เปิดประเด็นเองมันมีน้อย แต่ถ้าตัวสื่อมีความเข้มแข็งกว่านี้ กฎหมายครอบคลุม และดีกว่านี้ก็อาจทำได้ แต่ในขณะนี้ยังอยู่ในช่วงคาบคานคาบดอก จะทำอะไรก็อันตรายอยู่ สำหรับสื่อ และไม่มีน้ำหนักไม่มีผลไปถึงระดับการฟ้องร้อง